



รายงานการประชุม  
สภาผู้แทนราษฎร

ครั้งที่ ๒๘

(สมัยสามัญ สมัยที่สอง)

วันศุกร์ที่ ๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๗

ฉบับสำนักงานพิมพ์

ครั้งที่ ๑๕ ถึง ครั้งที่ ๓๔ (สมัยสามัญ สมัยที่สอง) เล่ม ๒ พ.ศ. ๒๕๖๗

# สารบัญ

๕๔  
ครั้งที่ ๒๘/๒๕๗๗ (สามัญ)

๑. เรื่อง ร่าง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์  
บรรพ ๕ (ต่อ)

๓๘๗๗-๓๘๗๙

(๓)

หน้า	บรรทัด	คำผิด	คำถูก
๓๗๔๗	๓	พระรามัญญัตติ	พระราชบัญญัติ
๓๗๗๘	๓๗	นายประพาว	นายปพาว
๓๘๐๓	๓	หมนน	หมนน
๓๘๐๕	๓	ผอเม็ย	ผอเม็ย
๓๘๐๗	๓๖	สมรดไม้	สมรดไค้
๓๘๖๖	๓๕	ชอ	ชอ
๓๘๗๒	๕	ญัตติ	ญัตติ
๒๐๐๕	๖๐	ตำรวจนตุ	ตำรวจนตุ
๒๐๒๖	๓๗	วิ	วิ
๒๐๓๗	๗	สมมต	สมมต
๒๐๓๐	๗	ปทานุกรม	ปทานุกรม
๒๐๒๗	๓๖	ปฏิบค	ปฏิบค
๒๐๔๓	๓๖	วาร	วาร
๒๐๗๕	๓๘	ประชาธิปไตย	ประชาธิปไตย
๒๒๐๗	๓	เมือ	เมือ
๒๒๐๘	ตุคท้าย	ค	ค
๒๒๓๔	๓๘	ประชาธิปไตย	ประชาธิปไตย
๒๒๓๔	ตุคท้าย	ประชาธิปไตย	ประชาธิปไตย
๒๒๗๖	๓๓	มือข้าพเจ้า	มือข้าพเจ้า

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร  
ครั้งที่ ๒๘/๒๔๗๗ (สามัญ) สมัยที่ ๒  
(ประชุมวิสามัญ)  
วันศุกร์ที่ ๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗  
ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม  
เริ่มประชุมเวลา ๒๐.๐๕ นาฬิกา

ทำถาวรแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ฉันทันมีมติมาชิกมาประชุม  
๑๑๓ นาย เป็นองค์ประชุมแล้ว บัดนี้จะได้พิจารณามาตรา ๑๕๓๕  
ตอน ๒ คือไป ทค้างไว้แต่คราวก่อน

หลวงโกวิทอภัยวงศ์ กล่าวว่า ก่อนที่จะตั้งคำอธิบายในร่าง  
พระราชบัญญัติ ข้าพเจ้าอยากจะขอเสนอ ถ้าตีมาชิกไม่ขัดข้อง  
อยากจะขอเสนอว่าเมื่อถึงครึ่งเวลาแล้ว เราควรพักสัก ๑๐ นาทีหรือ  
๑๕ นาที เพื่อให้สมองมันหยุดทำงานเดี๋ยวนิดหน่อย แล้วเราจะได้  
พูดจากันเข้าใจได้ง่าย ใครรับรองบ้าง

นายถวิล อดุลย์ อดุลย์ อดุลย์ อดุลย์ อดุลย์ อดุลย์ อดุลย์ อดุลย์  
พระพิณจรรยากร ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า ไม่  
ไต่ถาม

ทำถาวรแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ขอให้รักษาระเบียบหน่อย  
ขอให้พูดกับประธานฯ ขอท่านผู้เสนอได้เสนอใหม่

หลวงโกวิทอภัยวงศ์ กล่าวว่่า ข้าพเจ้าอยากจะขอเด้นก่อนที่  
เราจะตั้งมือพิจารณาพระราชบัญญัติว่่า เมื่อเราได้ ได้เถียงกันได้ครั้ง  
เวลาแล้ว อยากจะขอให้หยุดพักสัก ๓๐ หรือ ๓๕ นาที เพื่อให้สมอง  
ที่ทำงานมาแต่ดวงซวโมงกว่านพักสักนคหนึ่ง แล้วการอภิปรายก็  
จะเขารอยกัน ดงนถ้าใครเห็นชอบตามความเห็นนี้ โปรดรับรอง

นายสรอย ฌด่าปาง ร.ค. ถค. รัตนพันธ์ วับริง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่่า ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้านจะได้  
ถือว่าที่ประชุมนี้อนุมัติให้เป็นไปตามญัตตินี้ จะให้เป็น ๓๐ นาที  
หรือ ๓๕ นาทีแน่ ขอให้เด้นอมาให้ชักหน้า

หลวงโกวิทอภัยวงศ์ กล่าวว่่า ๓๕ นาที

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่่า เป็นอันว่าเมื่อปรึกษาหารือ  
กันได้ครั้งเวลา จะได้พัก ๓๕ นาที บัดนี้จะได้พิจารณาถัดไป  
มาตรา ๑๕๓๕ ตอนที่ ๒ ขอรรมาริการได้ โปรดแถลงว่าได้ทำความ  
ตกลงได้เพียงใดกับผู้ที่สนใจในตอนนี้

พระยาธิบดีศรีวิกรมวิเทศ ประธานกรรมาธิการ กล่าวว่่า  
มาตรา ๑๕๓๕ วรรค ๒ นั้นตามทศุณมนุญฯ ได้ร้องขอให้ย่อหน้า แล้ว  
เติมถ้อยคำขึ้น ข้าพเจ้าไม่มีความขัดข้อง และเห็นว่าตามทศุณมนุญฯ  
ได้กททวงมานั้นจะทำให้กฎหมายมาตรา ๑๕๓๕ วรรค ๒ ชัดเจนขึ้น ถ้าแม่  
ว่่าตามทศุณมนุญฯ ขอแก้ไขและสภาฯ นคตกลงแล้ว ข้าพเจ้ายินค

จะให้เป็นที่คุณมณูญา แก่ไซ้ คือวรรค๒ ขานตงัน “ถ้าชายหรือหญิงยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องรับความยินยอมของบิดามารดาก่อนจึงจะหมั้นได้ ถ้าบิดาหรือมารดาตาย ต้องรับความยินยอมจากผู้ที่ยังอยู่” ตอนต่อไปในขันวรรคใหม่ “ถ้าชายหรือหญิงอยู่กับบิดามารดา ต้องรับความยินยอมของบิดามารดานั้น” คงอ่านได้ความว่า “ถ้าไม่มีบิดามารดาแต่มีผู้ปกครอง ต้องรับความยินยอมของผู้ปกครองตามที่คุณมณูญาได้กล่าวไว้ ข้าพเจ้าเห็นพ้องด้วย ถ้าแม้ว่าสภาฯ ได้เห็นพ้องตามนแต่จ ข้าพเจ้านักว่ามาตราใน วรรค๒ ผ่านไปได้”

นายสร้อย ฤดีปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดตาก กล่าวตามทกกรรมาธิการขอแก้กัน ข้าพเจ้าเห็นชอบด้วยตามที่ผู้แทนผู้พรณรขอแก้กัน เพราะเหตุว่า คำว่า “ต้องรับความยินยอมของบิดามารดาก่อนจึงจะทำการหมั้นได้นั้น” ความจริงถ้าไม่มีบิดามารดาแล้ว ต้องรับความยินยอมของผู้ปกครองด้วยจึงจะชอบ ถึงหากว่ามีบิดามารดาแล้ว แต่บิดามารดานั้นอาจจะเป็นผู้ไร้ความสามารถด้วยก็ได้ เพราะเหตุฉะนั้นควรแก้ว่า “ถ้าบิดามารดาไร้ความสามารถแล้วต้องรับความยินยอมของผู้ปกครอง และผู้ปกครองย่อมมีสิทธิที่จะทำการหมั้นได้”

นายมณูญ บริสุทธิ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่่า ข้าพเจ้าก็เห็นด้วยกับสภาผู้แทนฯ ที่ขอไปครังเดิมนั้นขอจะให้แก้

บรรดาศักดิ์ตายเสียใหม่ให้ ได้ความชื่นชอก คือขอแก้ว่า “ถ้าไม่มีบิดา มารดาแต่มีผู้ปกครองให้รับความยินยอมของผู้ปกครอง” บรรดาข้าพเจ้าอยากขอแก้ไขเสียใหม่ว่า “ถ้าไม่มีบิดามารดา หรือบิดามารดาเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ ต้องรับความยินยอมของผู้ปกครอง” เพื่อให้ชดชอนอก

พระราชพิธีภักดีธรรมวิเทศ ประธานกรรมการ กล่าวว่า ตามที่ท่านสมาชิกขอเพิ่มเติมข้อความในกรณีที่บิดามารดาเป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าถ้าเดิมเข้าไปก็ได้ แต่ทำไมไม่ตั้งจำแนก เพราะเหตุว่าตามปกติผู้เยาว์จำเป็นจะต้องมีผู้ปกครองเดมอ บางทีก็เป็นบิดามารดา ถ้าไม่มีบิดามารดานั้นเป็นผู้ไร้ความสามารถ ค้างตั้งแต่คงแล้ว ผู้เยาว์นั้นจำเป็นจะต้องมีผู้ปกครองตามกฎหมายอยู่เดมอแล้ว เพราะฉะนั้นในการทรวาญญัตติ แต่เพียงว่าถ้าไม่มีบิดามารดา ก็หมายความว่าบิดามารดานั้นไม่ดำรงต เป็นบ้า หรือเสมือนไร้ความสามารถด้วย เป็นการทกกฎหมายธรรมคาบงช้อยแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าแม้จะเติมไปก็ได้เหมือนกัน แต่ไม่ตั้งจำแนก แล้วแต่ที่ประชุมจะเห็นสมควร

พระยานิติศาสตร์ ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กล่าววว่า ถ้าจะเติมความช่นนนั้นแล้ว อาจจะมบางกรณีทบิดามารดา ยังอยู่ แต่ไม่ไร้ความสามารถ แต่ว่ามีผู้ปกครองตามกฎหมาย ผู้ปกครองนั้นจะให้ความยินยอมไม่ได้ ข้าพเจ้าขออ้างตัวอย่างเช่น

กฎหมายไทยเดิมเรายังมีว่า ถ้าฆบบุตรให้แก่ใครตั้งแต่อายุเท่านั้น  
 เท่า เช่นตั้งแต่กินนมอยู่เป็นต้น บุตรคนนั้นก็เป็นที่รักแก่ผู้ที่เขาได้  
 รับ และเขาเป็นผู้ปกครองตามกฎหมาย แต่จะยังจะกลับมาให้บิดา  
 มารดาเป็นผู้ให้ความยินยอมหรือ หรือเช่นตัวอย่างอีกอย่างหนึ่งก็คือ  
 บิดามารดาฆบบุตรของตนให้คนอื่นเป็นบุตรบุญธรรมไปแล้ว ยังจะ  
 พะวงถึงความยินยอมของบิดามารดาอยู่อีกหรือ แต่อีกประการหนึ่ง  
 เช่นบิดามารดาไปต่างประเทศสูญหายไป แต่ยังไม่ถึงเขาเขตที่  
 เรียกว่าตายตามกฎหมายแล้ว เด็กนั้นมีผู้ปกครองอยู่ในเมืองไทย  
 เด็กนั้นมีคองรอกคนที่ไปต่างประเทศหรือ ถ้าใช้ความอย่างที่เคย  
 อย่างนั้นแล้วเกรงว่าความมันจะแคบไป

ถ้าการแทนประธานถ้า ๆ กล่าวคือ ท่านผู้ที่เสนอขอให้เปลี่ยน  
 จะยังจิตใจอีกหรือไม่

นายมนูญ บริดักธิ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวคือ  
 ข้าพเจ้าอยากจะถามท่านคณะกรรมการเสียก่อนว่า ในกรณีซึ่งชาย  
 หรือหญิงก็ตาม มีบิดามารดาอยู่แล้วนั้น เราจะให้อำนาจผู้ปกครอง  
 ให้ความยินยอมทำการหมั้นหรือหาไม่ ในกรณีที่ชายหรือหญิงนั้น  
 เมื่อบิดามารดายังมีชีวิตอยู่แล้ว เราจะให้อำนาจผู้ปกครองในการที่จะ  
 ให้ความยินยอมในการที่ชายหรือหญิงจะทำการหมั้นกันหรือไม่

พระยาอิศรภักดีธรรมวิเทศ ประธาน กรรมการ กล่าวคือ  
 ตามที่ท่านสมาชิกได้ถามกรรมการนั้น ตามกฎหมายฉบับนี้ที่เรา

ร่างกาย เมื่อมีความรักขงอยู่แต่ไม่เป็น ผู้ใดมีความสามารถด้วย  
 ประการต่าง ๆ ก็ออกกฎหมายไม่ได้ห้ามหวงให้เป็นผู้ปกครองแล้ว ผู้  
 เขวฉนั้นจำเป็นจะต้องได้รับความยินยอมจากบิดาหรือมารดาเดิม แต่  
 ตามที่ทนายรฐมนตรียุติธรรมโดยกษนกต่างนนั้น ข้าพเจ้าเห็นพองด้วย  
 เพราะว่าถ้าเราจะไปจำกัดเดี่ยในกรณีที่ได้ไว้ ความสามารถ หรือเด็มอน  
 ไว้ความสามารถแล้ว เราจะต้องจำกัดถึงการดำเนินด้วย เพราะ  
 ฉะนั้นในกรณีที่เราได้ไว้ ไม่จำกัด ก็อันดีมเคต ถ้าเราปล่อยเช่น  
 ไป ก็ตามมีความรักขงเป็นผู้ปกครองบุตรอยู่ก็ได้รับความยินยอม  
 ถ้าไว้ความสามารถหรือดำเนินหรือมีเหตุอื่นในอันที่ศาลจะไม่ให้เป็น  
 ผู้ปกครองแล้ว ผู้อื่นเขาก็ให้ความสามารถได้ เพราะฉะนั้นในท  
 เทากับมวงเด็บ มีช้อยกเวณมากมาย ถ้าเราจะได้อย่างท่านผู้แทน  
 อยากรู้ได้นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่ายังไม่หมด เมื่อไม่หมดแล้วอย่าได้คิดว่า  
 ปล่อยให้กฎหมายธรรมดาดีกว่า เพราะการเป็นผู้ปกครอง ถ้าจะอ่าน  
 คชไป ท่านดำริก็จะเห็นว่าผู้ปกครองอยู่ เพราะฉะนั้นเมื่อเห็นว่า  
 มีบิดามารดาเป็นผู้ปกครองอยู่แล้ว แต่ว่าถ้าอ่านจนหมดไปด้วย  
 ประการใด ๆ แล้ว ผู้อื่นเขาก็ไปดำเนินกับบิดามารดาได้ ซึ่งเท่ากับ  
 ว่า อิทโกษวิธเฮาเซอิ่ง มีอยู่แต่ในคดี นี้เป็นความเห็นของข้าพเจ้า  
 นายมนูญ บริตุทธิ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าววว่า  
 ข้าพเจ้าเข้าใจความหมายของท่านกรรมาธิการแล้ว ถ้าจะให้ ได้ความ  
 อย่างนั้นจริง ๆ แล้ว อรรถคดีท้ายควรเขียนแต่เพียงเท่านี้ คือ ถ้า



เดียว ตามที่กรรมมาธิการคัดข้อความตอนท้ายนี้ ข้าพเจ้าไม่เห็นพ้อง  
 คด้วย เพราะเหตุว่าตามข้อความในปรากฏว่า ถ้าบิดามารดาหรือผู้  
 ปกครองทำการหมั้นให้แก่ชายหญิงตามประเพณีในท้องถิ่น แม้อายุจะ  
 ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในวรรคต้นนั้นก็ได้ ข้อนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะคง  
 ไว้ตามร่างเดิมของรัฐบาล เพราะเหตุว่าชายที่มีอายุต่ำกว่า ๑๗ ปี  
 บริบูรณ์ และหญิงมีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปีบริบูรณ์นั้นชอบที่ผู้ปกครอง  
 หรือบิดามารดาทำการหมั้นให้ ได้ คือหมั้นให้ ใจก่อนที่จะทำการสมรส  
 ตามประเพณีเดิมของเรา เราเคยปฏิบัติกันมาเช่นที่กล่าวมาแล้ว เพราะ  
 ฉะนั้นการที่จะเปลี่ยนแปลงประเพณี คือจะตัดวรรคนี้ออกนั้น ข้าพ  
 เจ้าไม่เห็นพ้องด้วย การที่จะผิดสัญญาในเรื่องการหมั้น ผู้ปกครอง  
 หรือบิดามารดาเป็นผู้รับผิดชอบอยู่แต่อย่างใด แม้ผู้ทำการหมั้นกัน คือ  
 เด็กคือเด็กด้วยกัน คือผู้หญิงผู้ชายจะเป็นเด็กอยู่ก็ตาม เพราะฉะนั้น  
 ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าวรรคสุดท้ายนี้ควรคงไว้ตามร่างเดิมของรัฐบาล  
 อนึ่งข้าพเจ้าขอกราบเรียนให้ ที่ประชุมทราบว่า การที่เราโต้เถียงกัน  
 นี้ใช้ว่าเราจะโยก โย้ ก็หาไม่ได้

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวฯ ขอให้อภิปรายกันว่าจะ  
 คัดหรือไม่คัดตามที่กรรมมาธิการคัดออกนี้

หลวงจวนศิริปริชา ผู้แทนราษฎร จังหวัดกตมคร กล่าวฯ  
 ข้าพเจ้าขอ ประธาน โฮกาดแสดงเพื่อกันความเข้าใจผิดของประชาชน  
 ไม่เช่นนั้นประชาชนจะเข้าใจผิดในการที่เราโต้เถียงกันอยู่นี้ การที่เรา

โตเถียง ก็ เพราะเหตุว่า อยู่ใน เขตต์ หลังกการ คือ ขอด้คำญ เมื่อ  
 กรรมาธิการไปแก ใจหรือคคทอนมา ท่านด้มาชิกซึ่งเบนมุแทนของ  
 ปวงชนชาวสยาม เรากต้องโตเถียงเพื่อให้โตประมอดทตงาม แต่  
 ถ้าเราจะปด้อย ๆ ไป แล้วใครเป็นผู้รับผิดชอบ สภา ำไนหรือไม  
 ทชาวเจ้าพวกไปไน ไมใช่เพื่อจะให้เสียเวลา แต่ขอโตเบนมชชเด็กน้อย  
 แดง หวังว่าด้มาชิกคงจะยอมให้ผ่านไปโดยไม่มีขอโตเถียง เพราะ  
 ฉะนั้น ทชาวเจ้า พวกหวังใจว่า ด้มาชิก คงจะเห็นว่า เป็นประโยชน์แก่  
 สภา ำไนด้วย ไมใช่ว่าจะพูดโยกโยยห้ามโต

นายเตียง ไชยกาด ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าว  
 ว่า ทชาวเจ้าขอเรียนเช่นเดียวกับหลวงวรินทร์ ำเรียนเมื่อกันในขอท  
 กรรมาธิการคดีพรรคทายออก คือการที่เรวโตเถียงกันมาในพรรค  
 ก่อน เรามักมีความกิดต่างกันจึงโต โฉด อย่างที่เรวทำกันในวันไน ใน  
 ขอทว่าความประสงค์ของการหมั้นเรวจะเปิดโอกาสไว้กว้าง ๆ จะไม่  
 บังคับจำกัดจำเขยลงไปทีเดียวว่า เมื่อหมั้นแล้วจำเบนมจะต้องแต่งงาน  
 ทันที หรือจำเบนมจะต้องแต่งงานเด่มขอไป เพราะเหตุว่าการหมั้นเป็น  
 การทบูกคดผู้หนึ่งทาเพื่อบูกคดภายนอก หรือบูกคดท ๓ เพื่อแต่งงาน  
 ถ้าเรวจะมาคคความข้อนอก หมายความว่าเรวเปลี่ยนความคิดตาม  
 ความทได้ตกลงกันในวันก่อน เพราะเหตุว่าพรรคทายนตามทฐูบาด  
 ร่างไว้ มีความมุ่งหมายเพื่อจะให้ผลของเจตนาของผู้ปกครองนั้นเกิดผล  
 ตามกฎหมาย ทชาวเจ้าเห็นว่าตามทฐูบาดร่างไว้ฉนั้น และกรรมาธิ-

การคัดออก ไม่ชอบ ควรให้ตรงกับร่างของรัฐบาล ไม่ควรคัดออก  
 ให้มีอยู่ ถ้าบิดามารดาหรือผู้ปกครองทำทารุณให้แก่ชายหญิง  
 ความประเพณีในท้องถิ่น แม้ชายจะต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในวรรคต้นนี้  
 ก็ได้ ข้าพเจ้าขอให้ท่านประธานาธิบดีถึงตัวอย่างอื่น ๆ ซึ่งอาจ  
 จะรับได้ โดยไม่จำเป็นว่าคู่สมรสจะต้องมีอายุครบบริบูรณ์ หรือ  
 จำจะต้องมีความยินยอมพร้อมใจกัน ขอให้ร่างถึงความมุ่งหมาย  
 ตามที่รัฐบาลร่างมานี้

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่  
 ข้าพเจ้าขอสนับสนุนท่านอดีมาชิก ๒ ท่านนี้ แม้กฎหมายนี้จะยกเว้นใน  
 เมืองแขกบริเวณ ๗ หัวเมืองก็จริง แต่ต่อไปน่าจะใช้ทั่วไปก็ได้ ทาง  
 เมืองแขกเรื่อง เช่น นมมากทีเดียว เขาหมั่นกันได้ตั้งแต่เล็ก ๆ บิดา  
 มารดาทำกันได้ จึงข้าพเจ้าใคร่จะขอให้มิได้ตามร่างของรัฐบาล  
 และถ้าเช่นนั้นเมื่อวรรคนี้ไม่ได้คิดแล้ว มาตรฐานก็ไม่ควรตัด มาตรา  
 ๑๔๕๗ นั้นของอนุโลมตามนั้นด้วย จึงจะเข้ารูปกันได้

พระยานิศาสดศรี ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม  
 กล่าวว่า ในนามของอดีมาชิก ข้าพเจ้าขอให้พิจารณาวรรคสุดท้าย  
 ของมาตรฐานให้มาก คือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงประเพณีของไทย  
 เพราะฉะนั้นเราจะต้องพิจารณาว่าถึงคราวและความเป็นไปของชาว  
 สยามจะเปลี่ยนแปลงประเพณีอันใดหรือยัง ประเพณีอันเป็น  
 ประเพณีรวมทั้งอันเคยแต่จัน คือว่าพ่อแม่หมั้นหญิงและชายให้ หรือ

ที่เราเรียกว่าคดโกงชน ดังทนายไมคองวูจกกันโกโต บางทมหมนกนคัง  
 แค้เด็ก ๆ เด็ก ๆ อะไรก็โต ถ้าหมนกันตามนแถว ร้องแถวออกมาก  
 หมนกันโต อังเวถาแถวหรือยัง แถวซาพเจ้าขอให้ด้มาซิกพิจารณา  
 ด้งมาตรา ๑๕๕๕ ซึ่งว่าด้งเงอนไรการด้มรด้ว่า การด้งงานกันนั้น  
 จะด้งให้ซาหญิงยินยอม แม้บิตามารดาจะหมนให้กันแต่ประการ  
 ไคๆก็ด้ ก็ไม่เป้นผลด้ว่าเร้าถาหญิงซาหไม่ยินยอม การหมนก็ไม่เป้นผล  
 ด้ว่าเร้า เพราะฉะนนการทจะเอาจรรกด้คทายจะเป้นผลประโยชน  
 อย่างไร ขอให้พิจารณา

นายมกคด วัฒนวิจิตร กรรมาธิการ กด้ว่าว่า เรืองนเป้นการ  
 เป้ดชนประเพณใหม่ ตามทฐูมนศรียคคิธรรมด้ว่ามานนเป้นความจริง  
 แต่ประเพณทมีอยุนนจะด้ไม่ค้เพียงไรก็แถว แต่ด้ภา วนจะพิจารณา  
 กรรมาธิการ ไค ไครครวญเรืองนเป้นอนมาก คดออกนกรรมาธิการ  
 ซึ่งเป้นผู้หญิง ซึ่งเร้าด้ว่าเป้นผู้หญิงคนเคยอทเป้นศแทนของผู้หญิง  
 ซามาทจะให้มารู้เห็นในเรืองทเกยวกับศตวรรษด้วย ก็เห็นชอบเป้น  
 นกนทาคจะให้การหมนเป้นการเบ้คเผยให้ด้กรูบาง ไม่ใช่เป้นการ  
 กดบักกออกหรือผูกมือไค เมื่อเร้า ุ่ๆนเร้าจะไค ยินว่าในประเศจีนมี  
 ผู้หญิงพองกัน ๘ คนผูกมือกระโตคนำด้งไปตายทง ๘ คน ทจะคคคาน  
 การหมนไคด้งแต่ควไม่เรเห็นนนเอง อยากจะให้เป้ดชนประเพณนด้ย  
 ทหนึ่ง เพราะฉะนนการทจะเป้ดชนเป้ดงหรือไม่ก็แถวแต่ทประชม  
 จะพิจารณา แต่กรรมาธิการเห็นด้ว่าเป้นการด้มคด้วยัง เพราะเหตุว่า

ในการที่บ้านเมืองเราดำเนินเจริญขึ้นด้วยอารยธรรมนั้น ในการที่เราจะ  
ทำอะไรไม่ใหญ่ มีส่วนใดเดียวแม่เขาจะเป็นเด็ก เขาก็เป็นคนเหมือนกัน  
ควรจะให้เขารู้การในอนาคตของเขา รู้ถึงชีวิตของเขา อีกประการ  
หนึ่งเด็กนั้นเราจะให้หมกมุ่นไปในการศึกษาและการหาความรู้ ไปด้วย  
มากกว่าการหมกมุ่นในประเพณี ยิ่งในสมัยโบราณซึ่งถือว่าจะจะเป็น  
การปลงศพกันบ้าง อะไรกันบ้าง จึงหมกมุ่นใจเดียวแต่เด็ก ๆ เป็น  
การรุดปลงศพกันเช่นนั้น เป็นการ เหมารแก่ในประเทศเราเวลานี้หรือ  
ใหม่ ๆ จะให้ประเทศก้าวหน้าแล้ว เราไม่ทิ้งประเพณีอันเกือบจะเป็น  
บ้านเดี่ยวหรือยัง ในที่สุดข้าพเจ้าขอเสนอว่าแต่เดี๋ยวกฎประเพณี  
จะเห็นสมควร

นายสวัสดิ์ ยะเวส ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครสวรรค์ กล่าว  
ว่า ความที่พสกนิกรมาขึ้นข้าพเจ้ายังเข้าใจอยู่ว่ายังพสกนิกรอยู่ถึงวรรคเดิม  
คือพสกนิกรกล่าว ถ้าบิดาหรือมารดาตายของรับความยินยอมจากผู้  
ยังอยู่ ถ้าชายหรือหญิงอยู่กับบิดาหรือมารดาของรับความยินยอม  
ของบิดาหรือมารดาเท่านั้น ถ้าแม่อยู่คนเดียวไปแต่ก็ตาม.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวอีกว่า ทอภิปรายกนิกรในคชน  
ทวยทกรรมราชการ ได้ตัดออกไปไม่ใช่ของตน

นายสวัสดิ์ ยะเวส ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครสวรรค์ กล่าว  
ว่า ถ้าแม่อยู่คนเดียวไปแต่ก็ตาม ข้าพเจ้าก็ยังขอสนับสนุนในข้อ  
กรรมราชการตัดบทออกไป เพราะเหตุว่าถ้าแม่อยู่คนเดียว

ถ้อยคำ บิขามารดา หรือผู้ปกครองทำการหมั้นให้แก่ชายหญิงตาม  
 ประเพณีในท้องถิ่น แม้อายุจะต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในวรรคต้นนั้นก็ได้  
 เช่นหมายความว่าให้หมั้นได้ตั้งแต่อายุ ๓ ขวบ หรือ ๖ ขวบ ๘ ขวบ  
 ซึ่งข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วหนึ่ง ข้าพเจ้าเห็นว่า การหมั้นเป็นการ  
 ผูกมัด เป็นกรรเรียกให้เข้ามาใกล้ ชิดชิดกันหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เกิดการ  
 เสียหายได้ง่าย ซึ่งจะทำให้เสียศีลธรรมไปในที่สุด เพราะฉะนั้นที่  
 กรรมาธิการคัดออกเสียเช่นข้าพเจ้าเห็นพ้องด้วย

หลวงวรินทร์ปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสงขลา กล่าวว่า  
 ประเพณีเดิมของเรานั้นแม่จะเป็นประเพณีดึกดำบรรพ์ก็จริง แต่ขอ  
 ให้เข้าใจว่าเป็นประเพณีของบรรพบุรุษของเรา เพราะฉะนั้นกรรมา  
 ธิการไม่ควรจะคัดออกประเพณีเดิม คือไม่ควรที่จะมาเริ่มคำทางสมาชิก  
 ก่อน.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า คำที่ค้านข้าพเจ้าจากพงมา  
 แล้ว ไม่เคยได้ยินกรรมาธิการตำเถย อภิปรายกันแต่ในเรื่องนี้เถอะ

หลวงวรินทร์ปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสงขลา กล่าวว่า  
 ประเพณีที่ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะได้ตามร่างเดิมของรัฐบาล เพราะ  
 เหตุว่าการหมั้นไว้ บิขามารดาหรือผู้ปกครองต่างหากเป็นผู้หมั้น  
 ได้ และกรรหมั้นนั้นใช้ว่าจะให้เด็กหรือชายหญิงทำการสมรสกันใน  
 ทันทีทันใดก็ห้ามได้ เขาหมั้นไว้ ก็เพื่อจะทำการสมรสในภายหลังต่าง  
 หาก และเมื่อ บิขามารดาหมั้นให้แล้ว ภายหลังปรากฏว่าเด็กนั้นคือชาย

หญิงไม่ยินยอมที่จะเป็นสามีภริยากัน ก็เป็นสามีภริยากันต่อไปไม่ได้  
 อยู่เอง ดังที่ท่านรัฐมนตรียุคธรรมไตรปิฎกแล้ว ตามมาตรา ๑๔๕  
 นั้น แต่อย่างไรก็ดี แม้จะมีกรรมชกการผู้หนึ่งเป็นผู้หญิง ไซ้ว่าจะ  
 เป็นผู้แทนของผู้หญิงทั้งหมดก็ห้ามได้ เป็นแต่เพียงผู้หนึ่งคนหนึ่งเท่า  
 นั้น จะมาคัดผู้หญิงทั้งหมดไม่ได้ ฉะนั้นจะถือเอาว่าผู้หญิงทั้งหลาย  
 ยินยอมทั้งหมดไม่ได้ ข้าพเจ้าเป็นผู้ชายก็ยังไม่เห็นว่าประเพณี  
 ยังคงอยู่ แต่ทำไมท่านซึ่งเป็นผู้หญิงจะเห็นว่าประเพณีนี้ไม่ดีเล่า  
 ข้าพเจ้ายังไม่เห็นด้วยตามที่กรรมการกล่าว แม้คนหลังที่ผู้หนึ่งคน  
 หนึ่งท่านกรรมการจะไปนึกแต่เพียงการเปลี่ยนแปลงประเพณีว่า ประ  
 เเพณีเก่าแก่ ประเพณีโง่ ๆ อะไรนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วยเลย  
 ถ้าหากว่าประเพณีโง่ ๆ แล้ว บรรพบุรุษของท่านก็คงไม่ปฏิบัติมาตั้ง  
 หลายนับร้อยปีแล้ว เพราะฉะนั้นควรจะดำเนินตามประเพณีที่บรรพบุรุษ  
 ของพวกเราได้ดำเนินมาตั้งหลายนับร้อยปีแล้ว

นายทองม้วน อัครถาวร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม  
 กล่าวว่า ข้าพเจ้ายังรักที่จะให้ร่างของรัฐบาลนี้ยังคงอยู่ เท่าที่คณะ  
 กรรมการได้เปลี่ยนแปลงประเพณีข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วย เพราะ  
 ในการหมั้นนั้นจำเป็นจะต้องได้รับความปกรของตามประเพณีในท้อง  
 ถิ่นนั้น ตามที่ปรากฏเวลานั้นเป็นอันมาก ผู้หญิงได้เสียคนเพราะได้  
 กระทำตามใจของตัว อยากจะไปกับใครก็ไปตามใจเขาเช่นนั้น เป็น  
 เหตุให้ ไปได้ ๒-๓ วัน หรือเดือนหนึ่ง เขาก็จะทิ้ง เมื่อเป็นเช่นนั้น

หญิงหนักหาค่าชู้ไม่ได้ เพราะบิดามารดาไม่ยอมรับเข้าบ้าน คอ  
ไปหญิงหนักกลายเป็นหญิงนกร โสเภณี เป็นเหตุให้เชือกามโรคมีมาก  
ขึ้น คือผู้หญิงผู้ชายได้พบกันแล้วเกิดเชือกามโรค เป็นทางหนึ่งท  
ไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะให้ เป็นประเพณีต่อไป

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ ขอให้อภิปรายเฉพาะใน  
เรื่องนี้เถอะ เหตุผลต่างๆ รู้ไว้ในใจก็แล้วกัน

ค. ผู้เกียง ทองตั้งยา ผู้แทนราษฎรจังหวัดกาญจนบุรี กล่าว  
ว่า ตามความนิยมแห่งมนุษยชาติ หากว่าเราจะเปลี่ยนแปลงประเพณี  
ในสมัยเก่ามาสู่สมัยใหม่ ย่อมกระทำได้เพื่อความเจริญของมนุษย์  
การเปลี่ยนแปลงประเพณีนั้นมิใช่จะนำไปสู่ความเสื่อม เราจะนำไปสู่  
ความรุ่งเรือง จึงเปลี่ยนแปลงในวรรคสุดท้ายที่ว่า ถ้าบิดามารดา  
หรือผู้ปกครองทำการหมั้นให้แก่ชายหญิงตามประเพณีในท้องถิ่น แม้  
อายุจะต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในวรรคต้นนั้นก็ได้ ถ้าหากว่าท่านสมาชิก  
ทั้งหลายจะไตร่ตรองถึงวัฒนธรรมของชาวชนบท เขาไม่มีการหมั้นกัน  
เลย เขาอดกัน นั้นเราจะนิยมว่าเป็นประเพณีอันดีหรือ เพราะฉะนั้น  
เราจะคองนำประเพณีให้ขึ้นสู่ความเจริญ ในข้อนี้ไม่มีปัญหาในเรื่อง  
นโยบายแต่อย่างใด เราไม่ควรจะโต้เถียงกันมาก ข้าพเจ้าขอเสนอ  
ให้ลงมติได้

นายมีง เดชาติเรณู นายมังกร ตามเด่น รับรอง

นายเนย สุจิมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่  
เท่าที่กรรมการคดีพรรคท้ายแห่งมาตรา ๕ ออก ข้าพเจ้าเห็นชอบ  
ด้วย เพราะเหตุว่าถ้าอนุญาตให้ผู้ปกครอง.....

ทำการแทนประธานสภา กล่าวว่ ท่านจะเสนอให้เบียดอภิปราย  
ข้อไปหรือ มีผู้เสนอให้ลงมติแล้ว

นายเนย สุจิมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่  
ถ้าเช่นนั้นข้าพเจ้าขอเสนอให้เบียดอภิปรายข้อไป

ทำการแทนประธานสภา กล่าวว่ ผู้ใดรับรอง  
ห้วงวณคดีปรึกษา ขุนเสนาบดีดี รับรอง

ทำการแทนประธานสภา กล่าวว่ ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะ  
อภิปรายข้อไป โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๑๑ นาย

ทำการแทนประธานสภา กล่าวว่ ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะลง  
มติได้แล้ว โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๕๒ นาย เป็นอันให้ลงมติ

ทำการแทนประธานสภา กล่าวว่ ท่านผู้ใดเห็นว่าร่างของ  
รัฐบาลที่กรรมการคดีออกนั้นควรคงไว้ โปรดยกมือขึ้น

ขุนชำนาญภาษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่ ยัง  
ไม่เข้าใจดี

ทำการแทนประธานสภา กล่าวว่ ท่านผู้ใด เห็นว่าควรเอา  
ไว้ โปรดยกมือขึ้น

มีมติสมาชิกมื่อ ๓๖ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ ท่านผู้ใดเห็นว่าควรคัด  
ออก ไปรดยกมื่อชน

มีมติสมาชิกมื่อ ๕๒ นาย เป็นอนว่าควรคัดท้ายนี้ให้คัดออก

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ มาตรา ๑๕๓๖

นายเนย สุจิมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่  
สำหรับมาตรานี้ยังไม่ควรจะไป เพราะเหตุว่ามีท่านชนชำนานญฯ  
ได้เสนอลงมาตรา ๑๕๕๗ ออก ถ้ากรรมาธิการคัดออก ข้าพเจ้าขอ  
เรียนความสำคัญในมาตรา ๑๕๕๗ ซึ่งกรรมาธิการคัดออกนี้ว่า ใน  
มาตรา ๑๕๕๗ นั้น มีความสำคัญว่า ถ้าคัดสมรดคโค.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ เมื่อถึงมาตรานี้จึงค่อย  
พูดกันใหม่ เราจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้แล้ว ได้ลงมติไปแล้วสำหรับ  
มาตรานี้ ขอให้อภิปรายในมาตรา ๑๕๓๖

นายเนย สุจิมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่  
มาตรา ๑๕๕๗ ที่กรรมาธิการคัดออกนี้ ท่านชนชำนานญฯ ได้ขอแก้ไข  
แล้ว ขอให้คงไว้ตามร่างของรัฐบาล แต่หากว่ามีผู้อภิปรายถึงตอน  
ท้ายก่อน เป็นอย่งนั้น

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ ตามข้อบังคับของเราต้อง  
พิจารณาเป็นมาตราๆ ไป เราจะกระโดดข้ามอย่งนั้นไม่ได้ เมื่อถึง  
มาตราที่ท่านคิดใจจึงค่อยพูด

นายเนย ตูจิม่า ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่ามี  
มาตรา ๓๖๖ ข้างเจ้ากรมขอย แต่เสียใจไม่ได้พูด เสียใจจริงๆ เพราะ  
เหตุว่าคุณหลวงวรินทร์ฯ พูดต่อท้ายเสีย.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวไว้ ถ้าท่านจะพูดในมาตรา  
๓๖๖ ข้างเจ้าจึงจะอนุญาต

นายทองอยู่ พนมพันธ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี กล่าวว่ามี  
ในมาตรา ๓๖๖ ทกณะกรรมาธิการได้แก่นว่าดังนี้ “ ดินสอด คือ  
ทรัพย์สิน ดินซึ่งขายให้แก่ตามวาทหรือผู้ปกครองหญิง เพื่อตอบแทน  
การทหญิงยอมสมรส ถ้าไม่มีการสมรส ชายเรียกคืนได้” เช่นนี้  
เป็นดินที่ขาดเงินอยู่ แต่ถ้าหากว่าเราจะได้เต็มร่างเก่าลงไปอีก  
“ เมื่อชายหญิงทำการสมรสแล้วจะเรียกคืนไม่ได้” เช่นนี้แล้วจะ  
เป็นการดีมาก จึงขอถามกรรมาธิการว่าถ้าเราจะได้เต็มร่างเก่าลงไป  
ไปในวรรคท้ายจะได้หรือไม่

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม  
กล่าวว่า ในนามของสมาชิก ข้างเจ้าคิดว่าจะเขียนอย่างหนึ่งอย่าง  
ใดก็ได้ เขียนอย่างหนึ่งแล้วก็หมายความว่าไปเหมือนกับอีกอย่างหนึ่ง  
เขียนอย่างกรรมาธิการก็แปลว่าทำการ สมรสแล้วก็เรียกได้ ผลก็  
อย่างเดียวกันตามวิชาวกฎหมาย

นายเตียง ไชยกาต ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าว  
ว่า ในวรรคต้น “ของหมั้น” คือทรัพย์สิน นี้นร่างเดิมของรัฐบาล

ซึ่งฝ่ายชายให้ ไฉ่แก่ฝ่ายหญิง ทนกรรมาธิการตัดคำว่า "ฝ่าย" ออก ใช้คำว่า "ชายให้แก่หญิง" ความหมายที่ตัดออกก็ไม่ได้ตัดออกต่างกันอย่างไร คือหมายความว่าถ้าสัญญาหมั้นนั้นจะทำได้เฉพาะแต่ชายกับหญิงเท่านั้นเอง ส่วนคนอื่นตกลงกันไม่ได้ ส่วนมาตรา ๓๕๓ ที่เราตกลงกันมาแล้ว ผู้ปกครองอาจจะทำได้ ก็ได้ หรืออย่างไร ขอให้ตีความเสียก่อน ถ้าได้แล้ว คำว่า "ของหมั้น" ก็แปลว่า คนภายนอกจะทำไม่ได้ อย่างนั้นหรือ หรือว่าจะเป็นได้ทั้งสองอย่าง ทั้งบิดามารดาทั้งก็ได้ หรือตัวผู้ ทั้งมรดกทั้งก็ได้ ขอให้กรรมาธิการอธิบายข้อนี้เสียก่อน

พระยาอัครราชทูตกระทรวงมหาดไทย ประธานกรรมาธิการ กล่าว ว่า ตามที่ท่านตั้งมาชิกที่ท้วงมาตรา ๓๕๓๖ วรรคต้นนั้น มาตรา ๓๕๓๖ น. กรรมาธิการได้ตั้งใจตัดคำว่า "ฝ่าย" ออก เพราะเหตุที่ว่าเราได้ตัดวรรค ๓ แห่งมาตรา ๓๕๓๕ ออก ในมาตรา ๓๕๓๕ วรรค ๓ นั้น ตามร่างเดิมของรัฐบาล บิดามารดามีสิทธิที่จะทำการหมั้นให้แก่หญิงชายได้ เมื่อสภาตกลงว่าบิดามารดาห้ามสิทธิที่จะทำการหมั้นให้แก่หญิงชายได้แล้ว "ของหมั้น" นี้ก็คือฝ่ายชายให้แก่หญิง ไม่ใช่เป็นฝ่าย คำฝ่าย ตามกฎหมายเดิมนั้น คือหมายความว่า ผู้ชาย ฝ่าย บิดามารดาผู้ชาย เขาของมาหมั้นหญิง แต่ถ้าตัดออกแล้ว คำว่า ฝ่ายในทนั้นจะอยู่ไม่ได้ จำเป็นจะต้องเอาออกเสีย ถ้ารับตามวรรคที่กรรมาธิการกำหนด คือชายนั้นจะต้องเขาของหมั้นไปให้แก่หญิง หา

ใช้วิภาษมารดาของชายจะเอามาให้แก่หญิงได้ไม่ เพราะฉะนั้น  
การทเวตค้ำ ฝ่าย ออกน ถัดออกเวตค้ำวรรค ๓ แห่งมาตรา ๑๕๓๕  
ออกนั่นเอง

ร.ต.ค. บุญแกม บิดยานนท์ ผู้แทนราษฎร จังหวัดสระบุรี  
กล่าวว่า ในมาตรา ๑๕๓๖ นี้ ถึงแม้ว่าเราจะตกลงคดีวรรคท้ายของ  
มาตรา ๑๕๓๖ แล้วก็ตาม แต่ข้าพเจ้าเห็นว่า คำว่า "ฝ่าย" ตาม  
ร่างเดิมของรัฐบาदनยังคงอยู่แต่ เป็นคำกว้าง เพราะเหตุว่าการที่จะ  
ให้ของหมั้นไม่จำเป็นจะต้องไปให้ตามความประสงค์ของเขา ตาม  
ที่เรากล่าวการจะมีญัตติกฎหมายนั้นอาจจะเป็นชายเป็นผู้ให้ก็ได้ อาจ  
จะเป็นบิดาหรือมารดาของฝ่ายชายเป็นผู้ให้ก็ได้ ถ้าในกรณีเช่นนั้น  
แล้วต้องชายเป็นผู้ให้ เพราะจะต้องเป็นทรัพย์สินของชาย ถ้าเราจะใช้  
คำว่า "ฝ่าย" ย่อมจะมีลักษณะที่กว้าง เพราะเหตุว่าคำว่า "ฝ่าย"  
นั้นอาจจะหมายถึงว่าผู้ใดคนหนึ่ง ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกซึ่งไม่ใช่คู่หมั้น  
กันเป็นผู้ให้แทนชายก็ได้ แต่เราประสงค์จะให้ ดังนั้นเป็นของหมั้น  
เพราะฉะนั้นรัฐบาदनร่างมานั้นเหมาะแล้ว เห็นว่าคำว่า ฝ่าย นั้นแต่  
แต่ฝ่ายหญิงนั้นเราไม่ต้องได้ฝ่ายก็ได้ เพราะเราต้องการจะให้ ถัดว่า  
ของหมั้นให้แก่หญิง ไม่ใช่ให้แก่คนอื่น ข้าพเจ้าเห็นอย่างนี้

ขุนอินทรภักดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดเพชรบูรณ์ กล่าวว่า ข้าพ-  
เจ้าขอตั้งมั่นความเห็นของท่านสมาชิกที่ใดก็ตามเมื่อก่อนว่า แม้แต่  
กรรมวิธีการจะแสดงว่าถ้าเราตัดวรรค ๓ ออกก็ดี วรรค ๒ ยังมีความ

ปรากฏว่า ถ้าหากว่าหญิงและชายยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องได้รับความ  
 ยินยอมของผู้เป็นบิดามารดาก่อน เมื่อเช่นนั้นแล้ว ชายบรรลุนิติภาวะ  
 ได้เมื่อไร กฎหมายบัญญัติว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์ จึงจะบรรลุนิติภาวะ  
 ครอง บิดามารดาของเขาจะต้องกระทำสัญญา เมื่อเช่นนั้นเราจะคิด  
 คำว่า “ ฝ่าย ” ออกนั้น ขาดความหนักหนาเท่าเดียว จึงขอให้คงไว้  
 ความร่างของรัฐบาล

นายมงคล รัตนวิจิตร กรรมการ ก่อตั้งว่า เหตุผลที่กรรมา  
 ธิการคิดคำว่า “ ฝ่าย ” ออกนั้น นอกจากที่ท่านประธานกรรมา  
 ธิการได้กล่าวมาแล้ว ก็ยังมีอีกอย่าง คือว่าในการทำสัญญานี้เรา  
 พิจารณาถึงบุตรของสัญญาหรือบุคคลที่จะเข้ามาทำสัญญา ถ้าระดับัญญา  
 แห่งการทำสัญญานั้น เราถือเอาชายหรือหญิงที่จะทำการหมั้นเป็น  
 คู่สัญญา ก็เมื่อคู่สัญญาเขาทำสัญญากันแล้ว ในการที่คู่สัญญาให้  
 คนอื่นเข้ามาเป็นตัวแทนนั้น เราถือแต่เพียงว่าเป็นตัวแทน เพราะ  
 ฉะนั้นของหมั้นจึงเป็นของคู่สัญญาของชาย ดังนั้นคนแม่จะเป็นผู้  
 ปกครอง ได้มาเห็นยินยอมด้วยก็ตาม แต่เราถือเอาเป็นแต่เพียงตัว  
 แทน เพราะฉะนั้นความประสงค์อันใหญ่ของกรรมาธิการที่แก้ไขก็คือ  
 ว่า นอกจากบิดามารดาเราคิดเสีย ไม่ให้หมั้นโดยเด็กไม่รู้เห็นแล้ว  
 เรายังต้องการให้ เป็นไปโดยให้คู่สัญญาที่เบียดเบียนตัวแทนนั้นหมั้นกัน  
 จริงๆ เหตุนี้จะเป็นไปประการใดก็ตาม ข้าพเจ้าขอเรียนว่ากฎหมาย  
 มุ่งถึงตัวการมากกว่าในการที่ตัวแทน แต่อย่างไรก็ดี ตัวแทนทำ  
 ไปก็คือทำไปในขอบเขตของตัวการนั่นเอง

นายเตียง ไชยกาต ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าว  
 ว่า ตามที่กรรมการพรรคเม็กซิกัน ข้าพเจ้าเห็นว่า เพราะในเรื่อง  
 ฐานะของตัวแทนคือการไปอีกรูปหนึ่ง หดกฏหมายเก่าที่เราปฏิบัติ  
 กันมา สัญญาหมั้นนั้นคือหมายความถึงการตกลงระหว่างบุคคลฝ่าย  
 หนึ่งกับบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อจะทำการสมรส แต่การที่กรรมการ  
 มาแก้กมบทรัฐธรรมนูญมาไม่ได้ มีข้อความใดที่จะแปลไปได้อีกว่า  
 คนอื่นนอกจากคู่สมรสจึงจะทำการหมั้นได้ เช่นว่า ถ้าหากว่า ก. ทำ  
 สัญญากับ ข. เพื่อจะให้บุตรชายกับบุตรสาวของตนแต่งงานกันเช่น  
 นี้ถือว่าไม่ใช่ในฐานะตัวแทนเพื่อการสมรสระหว่างบุตรของตน  
 ได้ อย่างนั้นต่างหาก ที่ต้องอ่านให้คิด ในมาตรา ๑๕๓ ไม่มีความ  
 ข้อใดมีได้โดยว่าหมั้นแล้วจะไม่สมรสกันก็ได้ คือไม่มีคำอื่นนอกจาก  
 คู่สมรสแล้วจะแต่งงานไม่ได้ ต้องแปลว่าบุคคลภายนอกจะแต่งงานก็  
 ได้ แต่ถ้าจะไปตีความว่า "ฝ่าย" ออกจริงแล้ว ก็จะต้องแปลว่า  
 คู่ทำสัญญาจะต้องเป็นผู้สมรสจึงจะทำได้ คือหมายความว่าอย่างนั้น  
 เพราะฉะนั้นขอให้ท่านระมัดระวังให้ดี และประการสุดท้ายขอเรียนให้  
 เจ้าคุณนิติศาสตร์ฯ ได้ โปรดอธิบายในเรื่องนี้เพื่อให้มติของสภาฯ ได้  
 ผลที่ยุติ

พระยานิติศาสตร์ ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม  
 กล่าวว่า เรื่องนี้เราจะต้องกลับไปแปลมาตรา ๑๕๓ อีกว่า นอกจาก  
 ชายจะหมั้นหญิงแล้ว คนอื่นจะหมั้นหญิงให้ชายได้หรือไม่ เราไปตีค

พรรคสุดท้าย ออกแล้วเป็นปัญหาในพรรคที่ ๒ ว่า ชายหญิงไม่บรรลุนิติภาวะ ได้รับความยินยอมของผู้ปกครองนั้น หมายความว่า เป็นการหมั้นฝ่ายหญิงด้วยหรือไม่ ถ้าเข้าใจตามธรรมดาแล้วเป็นแต่เพียงว่ามาหมั้นเท่านั้น ไม่ได้ทำสัญญาด้วย ถ้าเข้าใจอย่างนั้นแล้ว คำว่า "ฝ่าย" ก็คัดออกได้ ถ้าเราไม่เข้าใจอย่างนั้นก็ของเอาฝ่ายไว้

ขุนพิเคราะห์คดี ผู้แทนราษฎร จังหวัดสุพรรณ กล่าวดำ ที่กรมการศึกษาคำว่า ฝ่าย ออกในมาตรา ๑๕๓๖ นั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วย คือถ้าอ่านตามมาตรา ๑๕๓๕ จะเห็นได้ว่า บุคคลทั้งสองทั้งหญิงและชายซึ่งจะมาทำสัญญาหมั้นกันทำไม่ได้ เพราะทั้งสองไม่ได้บรรลุนิติภาวะ เพราะไม่ได้ทำการสมรสกันจะบรรลุดังไรก็ต้องยังเป็นผู้เยาว์อยู่ จึงได้มีพรรคสุดท้ายว่าต้องได้รับความยินยอมของบิดามารดา แล้วจะเหไปตั้งตัวการตัวแทนจะใช้ได้หรือไม่ นี้เท่ากับบิดามารดาได้รับความยินยอมเป็นตัวอย่างเดียว เป็นตัวอย่างแทนบุตรของตัวเอง เมื่อเช่นนั้นคำว่าฝ่ายต้องคงไว้ในมาตรา ๑๕๓๖ ถ้าไม่เช่นนั้นมาตรา ๑๕๓๕ จะไม่เข้ากัน คือในมาตรา ๑๕๓๕ เป็นผู้เยาว์อยู่แล้ว คือชาย ๑๗ ปี หญิง ๑๕ ปี ยังไม่ได้สมรสจะบรรลุดังไรก็ตามกฎหมายแพ่งพาณิชย์ของเราเป็นอย่างนี้ เท่ากับว่าหญิงชายหมั้นกันเองได้ รับผิดชอบตัวเองได้ ไม่ต้องมีใครรับผิดชอบแทน แล้วรับผิดชอบอย่างไร ถ้ามาตรา ๑๕๓๕ แล้ว บรรลุแล้วหรือยัง ไม่

บรรดุษเดย เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าควรเอา "ฝ่าย" ไว้ ใน  
มาตรา ๑๕๓๖

นายโต ปาณิกบุตร กรรมการ กล่าวอ้าง ในคณะกรรมการ  
ธิการได้ ให้เหตุผลแล้วว่าเหตุใดจึงแก้ ทั้งนี้เมื่อได้ ให้เหตุผลแล้ว  
หมดหน้าที่กรรมการแล้ว แต่ตั้งแต่สภาฯ จะตกลงกัน ข้าพเจ้าไม่  
อยากได้ ยืนคำอภิปราย เพราะเมื่อให้เหตุผลแล้วก็แล้วกัน เพราะ  
ฉะนั้นขอให้ลงมติ มิฉะนั้นเราจะได้ คำนวณมาตรา เข้าใจว่ากันจะไม่  
แล้ว ขอให้ลงมติทีเดียว

ร.ต. สอน วงษ์โต ร.ต. เนตร์ พูนวิวัฒน์ รับรอง  
ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวอ้าง ท่านผู้ใดเห็นว่าควรคัด  
ของมาตรา ๑๕๓๖ นี้ คำว่า "ฝ่าย" ซึ่งคณะกรรมการคัดออก  
ท่านผู้ใดเห็นว่าคำนวณควรไว้ โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๓๘ นาย  
ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวอ้าง ท่านผู้ใดเห็นว่าควรคัด  
ออกโปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๓๘ นาย เป็นอันว่า "ฝ่าย" คงไว้  
ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวอ้าง ในวาระที่นั้นคำว่า "ซึ่ง  
ฝ่ายชายให้ไว้แก่ฝ่ายหญิง" ๒ คำนี้คงไว้ตามร่างเดิม ท่านผู้ใดจะ  
อภิปรายต่อไปในมาตรา

ขุนศรีกรรพิจิตร ผู้แทนราษฎร จังหวัด พิจิตร กล่าวอ้าง ใน

มาตรา ๑๕๖ กรรมการ กัดคอนวรด ๓ กรรมการ ได้เปลี่ยน  
รูปในการร่างจากหลักเดิม ดินสอดจะเข้างมูรบ โคคชเมือได้มรด  
กัน ถ้าเมือยังไม่ได้มรดกันตามประเพณี เมื่อเป็นเช่นนั้นจะเขียน  
กฎหมายว่า ถ้าไม่มีการมรดขายจะเรียกดินสอดกันได้อะไรทำไม  
ชัดประเพณีอยู่ ควรคงได้คำมรดเดิมคือว่า

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ กรรมการ กล่าวว่่า อย่างที่ท่าน  
รัฐมนตรียุติธรรมได้อภิปรายแล้ว เขียนอย่างไรก็มีความหมาย  
อย่างเดียวกัน

นายไต้ ปาณิกบุตร กรรมการ กล่าวว่่า ขอให้ตั้งมติว่าจะ  
เขาได้คำมรดเดิมหรือจะเขาอย่างนี้ ขอประทานโทษ อย่าซ้ำซาก  
และขอจึงขอที่ประชุมว่่า เราพูดกันมานานแล้ว เรื่องเล็กน้อยเท่า  
นี้ ไม่ได้มีนโยบายอย่างไร เพราะฉะนั้นขอประทานโทษท่านสมา  
ชิกทั้งหลายเพื่อให้ผลได้ดี ถ้าหากถึงขอความสำคัญจึงค่อยอภิปราย  
กัน เมื่อกรรมการได้ให้เหตุผลแล้ว เมื่อสภาจะเขาอย่างไรก็  
ให้ว่่ามา และขอเสนอให้ตั้งมติ ใครเห็นด้วย โปรดรับรอง

นายด้รชย ฤกษ์ปาง ขุนชำนาญภาษา รับรอง

ขุนเด่นชาติ ผู้แทนราษฎร จังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่่า ท่าน  
กรรมการพูดเมือก.....

ทำการแทนประธานสภา กล่าวว่่า ขอให้ตั้งมติก่อนว่าจะอภิ  
ปรายต่อไป หรือว่าจะลงมติ

ขุนเสนาบดีดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่ ขอสัก  
คำน ขอเรียนท่านกรรมาธิการผู้เกี่ยวข้องอีกหน่อยว่า.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ ใครรับรองคำคำนของ  
ท่าน ไม่มีใครรับรอง เป็นอันว่ตกไป ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะเป็น  
ไปตามร่างของกรรมาธิการ โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๓๓ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ ท่านผู้ใดเห็นว่าควรได้  
ตามร่างเดิมของรัฐบาล โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๓๓ นาย เป็นอันว่เป็นไปตามร่างของกรรมาธิการ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ และในทันทีเจ้าใครจะ  
ขอเดอนว่ คำว่ “ฝ่าย” ๒ คำ ที่มีในวรรค ๓ นั้นก็ควรจะได้ตาม  
ที่ใดมตีมาแต่

ขุนพิเคราะห์คดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดขอนแก่น กล่าวว่ ว่าอย่าง  
ไรไม่ทราบ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ สำหรับวรรคสุดท้ายนี้คำ  
“ฝ่าย” ๒ ตอนซึ่งคณะกรรมาธิการได้คัดออก แต่ซึ่งเราได้ลงมติ  
กันแล้ว สำหรับวรรคนี้ว่าคงได้ สำหรับวรรคนี้ก็ควรได้เช่นกัน  
ท่านผู้ใดเห็นเป็นไปอย่างอื่น

ขุนพิเคราะห์คดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดขอนแก่น กล่าวว่ ข้าพเจ้า  
เห็นว่า “ฝ่าย” ควรคงได้ วรรคนี้คงได้เหมือนกัน

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ามีเช่นนี้แล้วข้าพเจ้าแจ้งให้ท่านทราบแล้วว่าเป็นความเข้าใจเช่นนี้ เมื่อท่านเห็นพ้องด้วยแล้ว

นายเตียง ไชยภาค ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าว  
ว่า ขอเรียนว่า ดินดอกรับของหมอนั้นต่างกัน ผลของ "ดินดอกรับ"  
เกี่ยวกับการสมัคร ผลของ "ของหมอน" เกี่ยวกับการหมอน ข้าพ  
เจ้าเห็นว่ากรรมวิธีการคัดเลือกนั้นดีแล้ว เพราะเหตุว่าสัญญาสมัคร  
เป็นสัญญาเฉพาะตัว คนอื่นจะมาทำสัญญาด้วย ก็เหมือนจะไม่มี  
ทางทำได้

ร.ต.ค. บุญแถม บัณฑิตยานนท์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสระบุรี  
กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าดินดอกรับในการที่จะให้คนรักเช่นเดียวกับ  
ของหมอนเหมือนกัน เพราะเหตุที่เราได้คำว่า "ฝ่าย" ไว้ละก็  
กว้างดี การที่จะให้ดินดอกรับ ไม่จำเป็นจะต้องชายให้ อาจจะเป็น  
บุคคลภายนอกเป็นผู้ให้ก็ได้ เช่นเป็นทรัพย์ของบิดามารดาเป็นต้น  
ซึ่งไม่ทันคิดกันว่าชายเป็นเจ้าของทรัพย์ ไม่จำเป็นจะต้องชายเป็นเจ้าของ  
ทรัพย์ อาจจะเป็นบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ชายก็ได้ เพราะฉะนั้นได้ให้ไว้  
เช่นเดียวกับบรรดาคณะของมาตราชั้นแล้ว ก็อย่างทรัพย์สินราษฎรมา

หลวงวรินทร์ปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า คำ  
ว่า "ฝ่าย" นี้ก็เหมือนไม่มีใครคัดค้าน จะมาเถียงกันทำไมไม่ทราบ  
เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอเสนอให้ผ่านไป

ขุนพิเคราะห์คดี รบรอง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวอ้าง ทนายเจ้าเด่นอนนนเกรง  
ว่าจะเป็นปัญหา เพราะได้ตั้งมติว่าให้เป็นไปตามร่างของกรรมาธิการฯ  
นั้นคัดออก แต่ในวาระคตินั้นเราตั้งมติว่าให้ไว้ จึงได้เสนอต่อท่าน  
บัณฑิตมีความเห็นแย้งกัน ข้าพเจ้าจะให้ตั้งมติว่า คำ "ฝ่าย" อรรถ  
สุดท้าย ๒ คอนนน ท่านผู้ใดเห็นว่าควรคงไว้ โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๕๐ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวอ้าง ท่านผู้ใดเห็นว่าควรคัด  
ออก โปรดยกมือขึ้น

มีสมาชิกยกมือ ๒ นาย เป็นอันว่าให้คง ฝ่าย ไว้

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวอ้าง เป็นอันว่าอรรถสุดท้ายของ  
มาตรา คำว่า "ฝ่าย" ๒ แห่งนี้คงไว้ตามเดิม คือไปมาตรา ๑๕๓๗

หลวงวรมณีปริชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสตูลนคร กล่าวอ้าง  
ข้าพเจ้าเห็นว่า คำว่า "ท่านว่า" กับคำว่า "ไซ้" ควรเอาไว้  
เพราะเหตุว่าตามรัฐธรรมนูญก็ดี หรือตามกฎหมายลักษณะอาญา  
ซึ่งเราได้ไซ้มาตั้ง ๒๐ กว่าปีแล้วก็ดี ก็มีคำว่า "ท่านว่า" และคำ  
ว่า "ไซ้" และข้าพเจ้าคิดว่าเป็นคำที่สละสลวยดี เป็นคำที่ไพ  
เราะหัด ถ้าหากว่าเราจะคัดออกในกฎหมายนี้แล้ว กฎหมายอื่น ๆ  
คือกฎหมายอาญา และกฎหมายรัฐธรรมนูญ และประมวล ฯ  
บรรพชนเป็นบรรพชนแรกหน้าสู่สภาฯ นี้ ขอให้ท่านทั้งหลายระดกให้คิดว่า

ควรจะต้องออกหรือคงไว้ ถ้าหากว่าตัดออกหรือคงไว้ ก็จะเป็นแบบ  
อย่างสำหรับบรรพคอ ๆ ไปด้วย

พระยาอัครภักดีธรรมวิเทศ ประธานกรรมการ กล่าวว่  
ตามที่สมาชิกได้ว่า ทักท้วงว่า “ท่านว่า” และ “ไซ้” ควรจะ  
เอาไว้นั้น แท้จริงคำว่า “ท่านว่า” นี้ไม่มีความหมายอะไรเลย นอก  
จากมีไว้เฉย ๆ เพราะฉะนั้นกรรมการจึงเห็นว่าเป็นสมัยเศรษฐกิจ  
ถึงแม้ว่าเราจะพิมพ์เช่นนี้แต่ก็หมิ่นดกแต่ต้นตัวด้านตัว แต่อีกบางที่ท่านผู้  
แทนจะคิดว่าจะเสียเงินไปเท่าไร และการที่จะเขียนภาษาไทยนั้น ท่าน  
ที่เขาร่ำเรียนมาในทางกฎหมายบ้างคงจะจำได้ว่า กรมหลวงราชบุรี  
ท่านชอบใช้คำสั้น ๆ เพราะฉะนั้นในการที่เราจะรู้ว่าการกฎหมายอาญา  
หรือกฎหมายอื่นมีคำว่า “ท่านว่า” นั้น คำว่า “ท่านว่า” ไม่ใช่  
คำจำเป็นเสมอ เพราะฉะนั้นการที่เราจะได้ หรือไม่ได้นั้นก็ผลเท่า  
กันและนอกจากนี้การที่คณะกรรมการตัดออกนี้ คณะกรรมการ  
ได้ประชุมถนัดประชุมเหมือนกัน เราจะเห็นว่า คำว่า “คอมเพนเซ-  
ชัน” เดิมเขาใช้คำว่า “สินไหมทดแทน” ต่อมาในบรรพหลังใช้  
คำว่า “ค่าทดแทน” และการที่จะใช้ภาษานั้นเรามีโอกาสที่จะใช้  
ได้ สมมติว่าคำว่า “อัยการ” แต่ก่อนเขาเขียน ย ตัวเดียว  
มันเขาเขียน ย ๒ ตัว ถ้าแม้ว่าจะตัวจริงประเพณีเดิมแต่การที่เขียน  
ย ๒ ตัวจะต้องเด็กหมก และเขียน ย ตัวเดียวแทน การที่มกรรมการ  
พิจารณาพิจารณาจนกรมเด็กเล็กได้ เพราะฉะนั้นเขาจึงเห็นว่า

เพื่อเหตุ<sup>๕</sup>ที่<sup>๕</sup>ให้<sup>๕</sup>กฎหมาย<sup>๕</sup>ต้น<sup>๕</sup>หน้า<sup>๕</sup>กระ<sup>๕</sup>ตาศ<sup>๕</sup>เขา<sup>๕</sup> เพื่อเหตุ<sup>๕</sup>ที่จะ<sup>๕</sup>ไม่<sup>๕</sup>ให้<sup>๕</sup>เสีย<sup>๕</sup>  
หมัก<sup>๕</sup> เสีย<sup>๕</sup>ปาก<sup>๕</sup>กำ<sup>๕</sup> เสีย<sup>๕</sup>กระ<sup>๕</sup>ตาศ<sup>๕</sup> เสีย<sup>๕</sup>เวลา<sup>๕</sup> ถึง<sup>๕</sup>แม้<sup>๕</sup>ว่า<sup>๕</sup>ได้<sup>๕</sup>ใจ<sup>๕</sup>จะ<sup>๕</sup>เสีย<sup>๕</sup>ความ<sup>๕</sup>  
หรือ<sup>๕</sup>ได้<sup>๕</sup>ความ<sup>๕</sup>ซน<sup>๕</sup>ก็<sup>๕</sup>ห้าม<sup>๕</sup>ได้<sup>๕</sup> แต่ถ้า<sup>๕</sup>แม้<sup>๕</sup>ว่า<sup>๕</sup>ใน<sup>๕</sup>มา<sup>๕</sup>ตรา<sup>๕</sup>โค<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>โค<sup>๕</sup>จ<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>เป็น<sup>๕</sup>ท<sup>๕</sup>  
จะ<sup>๕</sup>ต<sup>๕</sup>ย<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>มี<sup>๕</sup>คำ<sup>๕</sup>ว่า<sup>๕</sup> “<sup>๕</sup>ท่าน<sup>๕</sup>ว่า<sup>๕</sup>” และ<sup>๕</sup>ถ<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>มา<sup>๕</sup>ช<sup>๕</sup>ิ<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>าร<sup>๕</sup>ก็<sup>๕</sup>มี<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>า<sup>๕</sup>ย<sup>๕</sup>ิน<sup>๕</sup>ด<sup>๕</sup>ี<sup>๕</sup>ที่<sup>๕</sup>จะ<sup>๕</sup>ใ<sup>๕</sup>้<sup>๕</sup>ให้<sup>๕</sup>

นาย<sup>๕</sup>เด<sup>๕</sup>ย<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup> ไช<sup>๕</sup>ย<sup>๕</sup>กา<sup>๕</sup>ต<sup>๕</sup> ผู้<sup>๕</sup>แทน<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>า<sup>๕</sup>ษ<sup>๕</sup>ฏ<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>จ<sup>๕</sup>ิง<sup>๕</sup>ห<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ัด<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>อบ<sup>๕</sup>ต<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>า<sup>๕</sup>ช<sup>๕</sup>า<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>ี<sup>๕</sup> ก<sup>๕</sup>ถ<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>  
ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup> ข<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>พ<sup>๕</sup>เจ<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>เบ<sup>๕</sup>ี<sup>๕</sup>ด<sup>๕</sup>ไป<sup>๕</sup>พ<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>มา<sup>๕</sup>ตรา<sup>๕</sup> ๑๕๕๒<sup>๕</sup> ก<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>มา<sup>๕</sup>ตรา<sup>๕</sup> ๑๕๕๕<sup>๕</sup> ก<sup>๕</sup>ี<sup>๕</sup>มี<sup>๕</sup>คำ<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup> “<sup>๕</sup>ท่าน<sup>๕</sup>  
ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>” “<sup>๕</sup>ไ<sup>๕</sup>ช<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>”<sup>๕</sup> อ<sup>๕</sup>ย<sup>๕</sup> แต่<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>ไ<sup>๕</sup>้<sup>๕</sup>ไ<sup>๕</sup>ช<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ัน<sup>๕</sup>มา<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>ป<sup>๕</sup>ระ<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ด<sup>๕</sup>แพ<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>พ<sup>๕</sup>  
๑<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>พ<sup>๕</sup>๕<sup>๕</sup> แต่<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup> ป<sup>๕</sup>ระ<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ด<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>พ<sup>๕</sup>๕<sup>๕</sup>ก็<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>มี<sup>๕</sup>เ<sup>๕</sup>ห<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>อ<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ัน<sup>๕</sup> ใน<sup>๕</sup>ล<sup>๕</sup>้อ<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>ที่<sup>๕</sup>ท<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>  
พ<sup>๕</sup>ุด<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ึง<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ู<sup>๕</sup>ช<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ิจ<sup>๕</sup>แ<sup>๕</sup>ด<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup> ก<sup>๕</sup>าร<sup>๕</sup>เ<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ิม<sup>๕</sup> “<sup>๕</sup>ไ<sup>๕</sup>ช<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>”<sup>๕</sup> ค<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>ไม่<sup>๕</sup>ท<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>ให้<sup>๕</sup>เสีย<sup>๕</sup>ห<sup>๕</sup>าย<sup>๕</sup>เท<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>  
ท<sup>๕</sup>ถ<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>มา<sup>๕</sup>ช<sup>๕</sup>ิ<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>าร<sup>๕</sup>มา<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup> “<sup>๕</sup>ท่าน<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>”<sup>๕</sup> ว<sup>๕</sup>ด<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup> ซ<sup>๕</sup>ึง<sup>๕</sup>เป็น<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>ห<sup>๕</sup>ุ<sup>๕</sup>ย<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>ห<sup>๕</sup>ิ<sup>๕</sup>ย<sup>๕</sup>  
เสีย<sup>๕</sup>เวลา<sup>๕</sup>ใน<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>าร<sup>๕</sup>แ<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup> ซ<sup>๕</sup>ึง<sup>๕</sup>เสีย<sup>๕</sup>เงิน<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>าก<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>าย<sup>๕</sup>เสีย<sup>๕</sup>อ<sup>๕</sup>ีก<sup>๕</sup>

พระ<sup>๕</sup>ย<sup>๕</sup>า<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>ิ<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>ด<sup>๕</sup>ศ<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup> ไ<sup>๕</sup>พ<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>ด<sup>๕</sup>ย<sup>๕</sup> ร<sup>๕</sup>ัฐ<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>าร<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ระ<sup>๕</sup>ท<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>ย<sup>๕</sup>ุ<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ิ<sup>๕</sup>ช<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>  
ก<sup>๕</sup>ถ<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup> เร<sup>๕</sup>ือ<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup> “<sup>๕</sup>ท่าน<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>”<sup>๕</sup> น<sup>๕</sup>ข<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>พ<sup>๕</sup>เจ<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>เป็น<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>มา<sup>๕</sup>ช<sup>๕</sup>ิ<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>าร<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>ห<sup>๕</sup>ึง<sup>๕</sup>  
ไ<sup>๕</sup>้<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>เ<sup>๕</sup>ย<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>จ<sup>๕</sup> ไ<sup>๕</sup>้<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>เ<sup>๕</sup>ย<sup>๕</sup>ป<sup>๕</sup>ริ<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ษ<sup>๕</sup>า<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ัน<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>จะ<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ัด<sup>๕</sup>อ<sup>๕</sup>อก<sup>๕</sup>หรือ<sup>๕</sup>ไม่<sup>๕</sup> จ<sup>๕</sup>ึง<sup>๕</sup>ไ<sup>๕</sup>้<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>  
ป<sup>๕</sup>ริ<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ษ<sup>๕</sup>า<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ัน<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup> ค<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup> “<sup>๕</sup>ท่าน<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>”<sup>๕</sup> ไ<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>เป็น<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup> เม<sup>๕</sup>ือ<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>ส<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>ย<sup>๕</sup>  
โ<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>า<sup>๕</sup>ณ<sup>๕</sup>พ<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ะ<sup>๕</sup>เจ<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>เ<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ิน<sup>๕</sup>เป็น<sup>๕</sup>ผู้<sup>๕</sup>อ<sup>๕</sup>อก<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ฎ<sup>๕</sup>ห<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>าย<sup>๕</sup> จ<sup>๕</sup>ึง<sup>๕</sup>ไ<sup>๕</sup>้<sup>๕</sup>ใช้<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup> “<sup>๕</sup>ท่าน<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>”<sup>๕</sup>  
ก<sup>๕</sup>ี<sup>๕</sup>เม<sup>๕</sup>ือ<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>เ<sup>๕</sup>ย<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>ธ<sup>๕</sup>ภ<sup>๕</sup>า<sup>๕</sup>ผู้<sup>๕</sup>แทน<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>า<sup>๕</sup>ษ<sup>๕</sup>ฏ<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>เป็น<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>อ<sup>๕</sup>อก<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ฎ<sup>๕</sup>ห<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>าย<sup>๕</sup>แ<sup>๕</sup>ด<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup> ก<sup>๕</sup>ี<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ใช้<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>  
ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup> “<sup>๕</sup>ธ<sup>๕</sup>ภ<sup>๕</sup>า<sup>๕</sup>ผู้<sup>๕</sup>แทน<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>า<sup>๕</sup>ษ<sup>๕</sup>ฏ<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ท่าน<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>”<sup>๕</sup> แต่<sup>๕</sup>ใน<sup>๕</sup>ที่<sup>๕</sup>สุ<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ัด<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ัด<sup>๕</sup>อ<sup>๕</sup>อก<sup>๕</sup>ก็<sup>๕</sup>ไ<sup>๕</sup>้<sup>๕</sup>ไม่<sup>๕</sup>  
ค<sup>๕</sup>ัด<sup>๕</sup>อ<sup>๕</sup>อก<sup>๕</sup>ก็<sup>๕</sup>ไ<sup>๕</sup>้<sup>๕</sup> เ<sup>๕</sup>พ<sup>๕</sup>ระ<sup>๕</sup>ฉ<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>นี้<sup>๕</sup>จะ<sup>๕</sup>เ<sup>๕</sup>ห<sup>๕</sup>็น<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>าง<sup>๕</sup> ฉ<sup>๕</sup>ะ<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>ั<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ัด<sup>๕</sup>อ<sup>๕</sup>อก<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>าง<sup>๕</sup>ฉ<sup>๕</sup>ะ<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>ั<sup>๕</sup>ไม่<sup>๕</sup>  
ค<sup>๕</sup>ัด<sup>๕</sup>อ<sup>๕</sup>อก<sup>๕</sup>

นาย<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>ุ<sup>๕</sup>ญ<sup>๕</sup> บ<sup>๕</sup>ริ<sup>๕</sup>ศ<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ิ<sup>๕</sup> ผู้<sup>๕</sup>แทน<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>า<sup>๕</sup>ษ<sup>๕</sup>ฏ<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>จ<sup>๕</sup>ิง<sup>๕</sup>ห<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ัด<sup>๕</sup>สุ<sup>๕</sup>พ<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ณ<sup>๕</sup>บุรี<sup>๕</sup> ก<sup>๕</sup>ถ<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>ว<sup>๕</sup>ำ<sup>๕</sup>

คัดออกหรือไม่คัดออกเหมือนกัน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอเพื่อเศรษฐกิจเหมือนกัน ขอให้ตั้งมติ

มีผู้รับรอง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าววา ท่านผู้ใดเห็นว่าควรคัดออก ก็กล่าววา "ท่านว่า" และคำ "ไชว" ออกตามร่างของกรรมาธิการ ไปรตยกมอชน

มีผู้ยกมือ ๕๖ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าววา ท่านผู้ใดเห็นว่าควรเอาไวไปรตยกมอชน

มีผู้ยกมือ ๓๓ นาย เป็นอันวาที่ประชุมตกลงวาให้คัดคำทง ๒ นออก

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าววา พิจารณาในมาตรา ๑๕๓๘ นายใสว อินทรประชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสงขรครโดก กล่าววา มาตรา ๑๕๓๘ มีความวาตงน เมอมการหมนแตว ถ้าฝ่ายใดผิดสัญญาหมน ฝ่ายนคองรับผิดชอบคำทตแทน ข้าพเจ้าได้แปรญัตติขอเพิ่มเป็นวรรค ๒ วาตงน แต่ถากการหมนนนเป็นไปโดยฝ่ายนใจของฝ่ายหนง ซึ่งอกฝ่ายหนงใครหรือควรจะใครอยแตว ฝ่ายนหนามีสิทธิที่จะเรียกคำทตแทนจากฝ่ายที่ผิดสัญญานนไม่ ในที่ประชุมกรรมาธิการ ข้าพเจ้าขอถอน เพราะเหตุวากรรมาธิการอธิบายว่าได้ ไปได้วา ในมาตรา ๑๕๓๕ วาการหมนที่จะดมบรรณนหนหญิง ชายจะต้องมีความยินยอมพร้อมใจกันด้วย แต่วาครนมาในสภาวมาตราที่กรรมา-

ฉิการแก้ไขได้ตกไป คือถูกตัดลงไป ไม่มีว่าชายหญิงจะต้องยินยอม  
พร้อมใจกันด้วย ปรากฏว่าบิดามารดาทำการหมั้นให้แก่บุตรได้ ถ้า  
เช่นนั้นแล้วจะต้องมีการฝ่าฝืนชนใจเกิดขึ้นได้ ซึ่งข้าพเจ้าไม่มีความ  
ประสงค์ ที่จะให้เป็นไปเช่นนั้น จึงได้ขอแปรญัตติเพิ่มข้อความที่เรียน  
มาเมื่อก่อน ให้เป็นวรรค ๒ คือท้ายมาตรา ๑๕๓๘

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ กรรมการ ก่อว่า บางทีผู้แปร  
ญัตติจะเข้าใจผิด คือที่วรรค ๓ ของมาตรา ๑๕๓๕ นั้น ยังคงอยู่ เมื่อ  
วรรคนั้นยังคงอยู่แล้ว การที่จะฝ่าฝืนชนใจของคู่หมั้นยอมเป็นไปไม่  
ได้ แต่การทักท้วงได้ตกออกไม่เกี่ยวกับขอแปรญัตติของผู้เสนอ  
แปรญัตตินั้น

ธนพิเศวาระหัดดี ผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี ก่อว่า ความ  
จริงแล้วมาตรา ๑๕๓๕ นั้นบังคับอยู่แต่คำว่า ๑ คน มาตรา ๑ นั้นบอกว่า  
ชาย ๑๗ ปี หญิง ๑๕ ปี ไปถึงวรรค ๒ บอกว่า ชายและหญิงซึ่งยัง  
ไม่บรรลุนิติภาวะจะทำการหมั้นกันต้องได้รับความยินยอมของผู้ใหญ่  
นกว่าอยู่แล้ว ชายและหญิงนั้นต้องได้รับความยินยอมแล้ว ข้าพเจ้า  
เห็นว่าไม่มีปัญหาเลย วรรคต้นนั้นบอกว่า ชายหญิงยังไม่บรรลุนิติ  
ภาวะต้องได้รับความยินยอมของบิดามารดา หรือผู้ปกครองก่อน มีอยู่  
แล้ว ชายหญิงต้องยินยอมกันแล้ว หมายความว่าได้ชัดอยู่แล้ว ไม่  
ควรจะต้องใจเฉย ผ่านไปได้แล้ว ขอเสนอให้ลงมติ คือขอให้ผ่านไป

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร ก่อว่า  
มาตรา ๑๕๓๕ เราได้ตัดคำหมายเลข ๑ กับคำว่า "แล้ว" และหมาย

เลข ๒, ๓, ๔, ๕ ออก ไม่มีข้อความอย่างที่กรรมการว่า ท่าน  
กรรมการจะเอามาจากไหน ข้าพเจ้าไม่ทราบ เพราะฉะนั้นขอให้  
ท่านกรรมการตรองดูว่า ที่ท่านกล่าวนั้นมีความจริงหรือไม่ อย่า  
มาโกหกกันเลย

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ กรรมการ กล่าวหา เมื่อมีผู้เสนอ  
ตงมติและมีผู้รับรองถูกต้องแล้ว ทำไมจึงปล่อยให้ท่านผู้นั้นมาหา  
ข้าพเจ้า

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวหา เมื่อท่านพูด ท่านควร  
จะได้รับคำอนุญาตจากข้าพเจ้าก่อน ข้าพเจ้าเห็นว่ายังไม่มีใครรับรอง  
ให้ตงมติ

นายชว่ ตามไท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร กล่าวหา  
ข้าพเจ้ารับรองเอง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวหา ท่านผู้ใดเห็นว่าควร  
จะไปสำหรับมาตรา ๕ ไปรคยกมธชน  
มีผู้ยกมือ ๕๓ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวหา ท่านผู้ใดเห็นว่าควร  
อภิปรายต่อไป ไปรคยกมธชน

ไม่มีผู้ยกมือเลย เป็นอันว่าที่ประชุมตกลงว่าให้ผ่าน  
มาตรา ๕  
ไปได้

หลวงจวนศิริปริชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวหา

ขอให้ท่านผู้เป็นประธาน ฯ อ่านดูว่ามทไหนตามที่กรรมการว่า เพื่อ  
จะให้ที่ประชุมใคร

ทำการแทนประธานสภา ฯ กล่าวว่่า ไปรคพิจารณาตรา

๑๕๓๓

พระยานิติศาสตร์ โปศาดย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม  
กล่าวว่่า ในนามของสภาฯ ข้าพเจ้าตั้งสัตยาตราขึ้น ขอ ๑ ที่ใช้คำ  
ว่า อย่างร้ายแรง เต็มลงไป คือว่าในการหมั้น เช่นหมั้นหญิงได้  
ข้อเดียวเขาเป็นของดำคัญมาก เมื่อไรจะร้ายแรง ข้าพเจ้าตั้งสัตยา  
อย่างเมืองอังกฤษสัญญาหมั้น หรือที่เรียกว่า พรอมมิส ออฟแมริเอจ  
คือข้อเดียวเขาเสียไปแล้ว เขาจะเรียกค่าเสียหายได้ และจะเสีย  
ข้อเดียวนิดหน่อยก็ฟ้องไม่ได้ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าตั้งสัตยาอยากจะให้  
กรรมการอธิบาย

พระยาอัครวิภาคธรรมวิเทศ ประธานกรรมการ กล่าวว่่า  
ตามที่รัฐมนตรียุติธรรมตั้งสัตยาในคำว่่า อย่างร้ายแรง นั้น คณะ  
กรรมการได้เต็มลงไปโดยมีความปรารภอย่างยิ่งว่่า การที่หญิง  
ชายได้หมั้นกันแล้ว ความประเพณีก่อนข้างสมัยใหม่นั้น เขามักจะมี  
การโกธ ขัดกันมาก และในความโกธ ขัดกันนั้นเอง อาจจะต้องเกิน  
ผู้หญิงคนหนึ่งไปบ้าง แต่ถ้าว่่าเราจะให้การต้องเกินเล็กน้อยเป็นของ  
ที่ฟ้องร้องกันได้เสมอไปแล้ว น่ากลัวว่่าคดีจะมีมากมายก่ายกอง  
จึงได้ตั้งไปว่าสำหรับความเสียหายร้ายแรงก็อกาย ตัวอย่างที่จะ

ให้ในทันทีเช่นกันว่าหญิงชายได้หมั้นกันแล้ว ฝ่ายชายได้ไปหลบ  
 นอนแก่หญิงนั้น โดยยังไม่ได้แต่งงาน และหญิงนั้นได้ติดโรคจากผู้  
 ชายไป อย่างนี้จะเข้าความหมายแห่งข้อ ๑ ว่าเป็นการเสียหายอย่าง  
 ร้ายแรง แต่ว่าจะเป็นคดีอย่างอื่นว่า หญิงชายหมั้นกันแล้ว ชายนั้น  
 ถูกต้องร่างกายของหญิง มีการชำชอกไปบ้างเล็กน้อยเช่นนั้น จะไม่  
 เข้าตามอนุมาตรา ๑ เพราะว่าจะเรียกว่าเสียหายอย่างร้ายแรงหาได้ไม่

นายมังกร ตามเด็น กล่าวว่ คำว่า ร้ายแรง เพียงไรจะร้าย  
 แรง สำหรับหญิงสาวนั้น แม้แต่ถูกต้องนิดหน่อย หรือพาไปเที่ยว  
 ก็เสียหายร้ายแรงแล้ว เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรได้

นายสรอย ณ ลำปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง กล่าวว่  
 ข้าพเจ้าเห็นด้วยว่ คำว่า ร้ายแรง นี้ไม่ควรได้ เพราะเหตุว่  
 การเสียชื่อแห่งชายหญิงนั้นก็เป็นคำที่ว่าจะทำอะไรก็เรียกว่าเสียชื่อ  
 เสียทั้งนั้น แต่เล็กน้อยเท่าไร ศาลจะต้องใช้ดุลยพินิจเอาเอง เสีย  
 ชื่อเสียอย่างร้ายแรง เสียเท่าไร เสียอย่างไร ก็เหมือนอย่างท่าน  
 ดมาชิกกล่าวแล้วว่เราไม่มีอะไรจะนั้นได้เลย ถ้าไปถึงศาลแล้ว ค  
 ฎมณีกจะต้องสืบมาทีเดียวว่เสียมากมายอย่างไร แล้วศาลจะต้องใช้  
 ดุลยพินิจเอาเอง เสียหายอย่างร้ายแรงนั้นไม่มีเหตุอะไรจะต้องนั้น  
 กันได้ ข้าพเจ้าเห็นว่ไม่ควรจะเติมคำว่ร้ายแรง

พระสุธรรมวิจิตรีย์ กล่าวว่ ทำไมจะต้องเอาคำว่ ร้ายแรง  
 ได้ เราจะต้องระมัดกว่คำทดแทนนี้เป็นสินไหมทดแทนในการผิด

สัญญาหมั้น เขาไปทำอย่างกรรมาธิการว่าเป็นการผิดสัญญาหมั้นหรือ  
ใครเราใจอย่างนั้นบ้าง เราดูมาตรา ๓๘ จะรู้ได้ นี่เป็นบทอธิบาย  
ของมาตรา ๓๘ เพราะฉะนั้นคำว่า ร้ายแรง ไม่ควรจะไปโต้โต้โดย  
ผิดสัญญาหมั้นจะร้ายแรงอย่างไร ผิดสัญญาหมั้นแล้ว ฝ่ายหมั้นก็ต้อง  
รับทดแทนเท่านั้น นี่เป็นคำอธิบายเท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้า  
เห็นว่าควรเขาอย่างตามร่างเดิมของเขา

นายเตียง ไชยภาค ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าว  
ว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าที่กรรมาธิการเดิมคำว่า "อย่างร้ายแรง" ดัง  
ไปนั้นไม่ชอบ แต่ควรจะให้ตรงกับร่างเดิมของรัฐบาล ที่กรรมา  
ธิการอธิบายมาเมื่อกัน ข้อดีอย่างถึงคำว่า "ร้ายแรง หมายถึง  
ประเพณีในบัจจุบัน เราเจริญหรือศิวดยอันมาก อาจจะมีการล่วง  
เกินกันนิด ๆ หน่อย ๆ" แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าเมื่อตกลงหมั้น คู่หมั้นมัก  
จะตกลงปลงใจแน่นอน ในเหตุที่เราคิดจะเป็นผัวเมียด้วยกันแล้วก็มัก  
จะไปไหนมาไหนด้วยกัน อาจจะไปในที่ลับซึ่งคนภายนอกอาจจะเข้า  
ใจไปอย่างหนักได้ เป็นธรรมดาอาจจะมีการล่วงเกินในทางกายนิต  
หน่อย แต่ไม่ถึงดียวอย่าง ตกต่างเมื่อกก็ได้ ข้อเท็จจริงจะได้มา  
จากไหน เพราะฉะนั้นเมื่อจะคิดคำว่า ร้ายแรง อัน อาจจะทำให้  
เสียความจริงไปก็เป็นได้ ตามที่กล่าวแล้วถ้าเราจะถือตามร่างของ  
รัฐบาลก็หมายความว่า เมื่อเป็นการเสียหายนอกกายเพียงแต่เล็กน้อย  
ซึ่งตามปกติประเพณีของท้องถิ่น ถือว่าเป็นการเสียหายก็นับว่าใช้ได้

ในกรณีที่เรียกขาดแทน ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะคัดออก คงได้ตาม  
ร่างของรัฐบาล

นายไต้ ปาณิกบุตร กรรมการ ก่อว่า เหตุใดจึงได้  
คำว่า ร้ายแรง นั้น คณะกรรมการได้ให้เหตุผลแล้วคือที่  
ประชุม จะเอาหรือไม่ก็แล้วแต่สภาฯ กรรมการนี้ทำแทนสภาฯ  
สภาฯตั้งให้ไปทำ เมื่อกรรมการได้ให้เหตุผลแล้ว ก็ขอให้ที่  
ประชุมเลือกเอาเอง ขอให้ลงมติว่าจะเอาหรือไม่เอา เมื่อไม่เห็นด้วย  
ก็อย่ารับรอง

ขุณการพิจิตร รับรอง

ทำการแทนประธานสภาฯ ก่อว่า มีผู้เสนอให้ลงมติและมีผู้  
รับรองถูกต้องแล้ว

หอดงวนนิตบริษัท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกตถนกร ก่อว่า  
ข้าพเจ้าขอคัดค้าน ไม่ควรลงมติ ควรจะอภิปรายให้แน่ชัดว่าควร  
จะเอาได้หรือไม่เอาได้

ทำการแทนประธานสภาฯ ก่อว่า ท่านขออย่าลงมติ ขอให้  
ตกลงเสียก่อน มีใครรับรองท่านบ้าง ที่บอกว่าคุณไม่ควรลงมติ ท่าน  
ผู้ใดเห็นว่าควรจะอภิปรายต่อไป โปรดยกมือขึ้น

มีผู้ยกมือ ๓๐ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ ก่อว่า ท่านผู้ใดเห็นว่าควรจะ  
ลงมติได้แล้ว โปรดยกมือขึ้น

มีผู้ยกมือ ๑๑ นาย เป็นอันว่าที่ประชุมตกลงว่าให้ตั้งมติได้  
ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวคือ เป็นอันว่าสำหรับอนุ  
มาตรา ๑ แห่งมาตรา ๑๕๑ นั้น "อย่างร้ายแรง" ที่กรรมการ  
เพิ่มอย่างนี้ ท่านผู้ใดเห็นว่าการคัดออก ไปรศกมอชน

มีผู้ยกมือ ๕๑ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวคือ ท่านผู้ใดเห็นว่าการคงไว้  
ไปรศกมอชน

มีผู้ยกมือ ๑๑ นาย เป็นอันว่าในอนุมาตรา ๑ นี้ คำว่า อย่าง  
ร้ายแรง ให้คัดออก

นายทองม้วน ฮิตถาวร ผู้แทนราษฎร จังหวัดมหาสารคาม  
กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะขอเรียนคณะกรรมการ ในมาตรา ๑๕๑ คือ  
มีว่า "คำทบทวนนั้นจะเรียกได้ดังต่อไปนี้" มีถ้อยคำเช่นนี้ เป็น  
เหตุให้ข้าพเจ้าสงสัย ตอนข้างล่าง คืออนุมาตรา ๑, ๒, ๓ ไม่ได้  
เกี่ยวกับจำนวนเงิน แต่ถ้อยคำที่ว่า "คำทบทวน ดังต่อไปนี้" เป็น  
เหตุให้สงสัย แต่เพียงเกรงเท่านั้น เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าอยากจะขอ  
เรียนถามกรรมการว่า ถ้าเราจะเติมคำว่า "คำทบทวนนั้นอาจ  
เรียกได้ดังต่อไปนี้" เช่นนี้จะเป็นการชัดของหรือไม่

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวคือ ท่านได้แปรญัตติได้  
หรือเปล่า

นายทองม้วน ฮิตถาวร ผู้แทนราษฎร จังหวัดมหาสารคาม  
กล่าวว่า ไม่ได้แปรได้

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ไม่ได้แปรก็ไม่ควร  
เสนอในที่นี้ นอกจากคำที่กรรมการเสนอขึ้นมา

นายเตียง ไชยภาค ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า  
ข้าพเจ้าขอเรียนในข้อต่อไป คือในข้อ ๒ กรรมการเพิ่มเติมคำว่า  
“เนื่อง” เข้าในวรรคท้ายบรรทัดท้ายของข้อ ๒ ร่างเดิมของรัฐ-  
บาลมีว่า ของผู้นั้นได้หายไปโดยสุจริตในการเสียหาย การใช้จ่ายใน  
ตำแหน่ง ๒ ชั้น ก็ได้หายไปในการสมรสอย่างหนึ่ง และในการเตรียม  
การสมรสอย่างหนึ่ง แต่กรรมการเพิ่มเติมคำว่า เนื่อง ขีดขาดขึ้นไป  
อีก แปลว่ากิจการอันใดที่เตรียมการในการสมรสเป็น ๓ ชั้น ข้าพเจ้า  
เห็นว่าบางทีจะเกินความมุ่งหมายของรัฐบาลไป มันจะยาวไป และ  
ถ่วงมาก ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะต้องออกและให้ตรงกับร่างเดิมของ  
รัฐบาล

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ กรรมการ กล่าวว่า ที่เขาออก  
หรือคงอยู่ก็มีความหมายอย่างเดียวกัน เป็นปัญหาด้วยถ้อยคำ ขอ  
ให้ลงมติ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า คำเช่นนี้คนข้าพเจ้านึกว่าไม่  
น่าระงมมติ เมื่อผู้คัดค้านและกรรมการเห็นว่าเหมือนกัน กรรมการ  
ก็บอกว่ายอมหรือไม่ยอมก็แล้วไป เมื่อไม่ยอมก็แล้วไป ท่าน  
จะยอมให้ตัดหรืออย่างไร

นายมงคล รัตนวิจิตร กรรมวิธีการ กล่าวว่ กรรมวิธีการ  
ได้พิจารณาใคร่ครวญแต่ก็เด้นอมา และเพราะฉะนั้นกรรมวิธีการก็  
ปรารถนาที่จะยื่นตามที่ใดแก่ โขมา เพราะเหตุว่กรรมวิธีการให้ระดั  
ค่าอย่างที่ดีมาอีกได้ถ่วงนเหมือนกัน กรรมวิธีการขอยื่นตามที่  
เด้นอมา

หลวงวรนิตปริษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่  
เมื่อกรรมวิธีการบอกว่ เเนง หรือ ไม่เเนง จะเอาไว้ก็ไม่สำคัญ  
เพราะฉะนั้นกรรมวิธีการไม่ควรจะขัดข้อง เมื่อท่านบอกว่ไม่สำคัญ  
ท่านจะเอาไว้ทำไม ถ้าเช่นนั้นท่านก็ไม่ไ้.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ กรรมวิธีการได้แสดงเหตุ  
ผลแล้วว่่าอยากจะให้เขาไว้ เพราะฉะนั้นขอให้ถ่มก ท่านผู้ใดเห็นว่า  
ควรจะทำก็ออกไปปรคยก็มีช่น

มีผู้ยกมือ ๓๗ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ ท่านผู้ใดเห็นว่าควรเอา  
ไว้ ไปปรคยก็มีช่น

มีผู้ยกมือ ๓๐ นาย เป็นช่นว่่าที่ประชุมคัดกลงว่่าให้คงไว้

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่่า มีท่านผู้ใดสนใจในอนุ  
มาตรา ๒ นอกหรือไม่

ไม่มีผู้ใดคัดค้าน

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่่า อนุมาตรา ๓

ไม่มีผู้ใดคัดค้าน

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวคือ มาตรา ๑๕๕๐

นายได้ว อินทรประชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดศรีสะเกษ กล่าว  
ว่า ข้าพเจ้าได้แปรญัตติต่อท้ายจากมาตรา ๑๕๕๐ ว่าดังนี้ ขอให้ยก  
ร่างใหม่ มาตรา ๑๕๕๑ ก่อนทำการลงมติ ถ้าคำหมิ่นฝ่ายหนึ่งกลายเป็น  
เป็นผู้ไร้ความสามารถที่จะทำการลงมติ หรือเกิดเป็นโรคจิตคืออย่าง  
ร้ายแรง ซึ่งถ้าอยู่รวมกันจะเป็นอันตรายแก่อนามัยหรือความผาสุก  
ของอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว ฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายจะเลิกการหมิ่นกันได้ ฝ่ายที่  
ถูกเลิกถอนการหมิ่นจะเรียกร้องเอาค่าทดแทนมิได้ ส่วนของหมิ่นนั้น  
ต้องคืนให้แก่ชาย เว้นแต่จะได้มีสัญญาไว้เป็นอย่างอื่น การที่  
ข้าพเจ้าได้แปรญัตติเช่นนี้คงช่วยมีความประสงค์ว่า หญิงหรือชายก็  
เป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถที่จะทำการลงมติได้ หรือเป็นโรคจิตคือ  
อย่างร้ายแรง เช่นว่าฉันทโรคหรือโรคเรื้อนเป็นต้น เช่นนี้ยอมเป็น  
ทรงเกี่ยวแก่อีกฝ่ายหนึ่ง หรือทำลายความผาสุกอีกฝ่ายหนึ่งที่อยู่  
รวมกันได้ จึงควรที่จะมีบัญญัติเรื่องนี้ไว้

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม  
กล่าวว่า ความสงสัยของสมาชิกผู้หนึ่งบางที่มาตรา ๑๕๕๑ และ ๑๕๕๓  
จะแก้ได้ แต่ข้าพเจ้าก็ไม่แน่ใจ เพราะเหตุว่าคำว่า "โดยมีเหตุ  
ผลสำคัญอันเกิดแก่หญิงนั้น" อย่างมาตรา ๑๕๕๓ นี้ จะหมายความว่า  
ว่าเหตุสำคัญอะไรกัน แต่ข้าพเจ้าอยากจะให้กรรมการอธิบาย  
มาตราเดียวกันก่อนว่ามีความถึงท่านสมาชิกผู้หนึ่งกล่าวหรือไม่

นายทองอินทร์ ภูริทัตม์ กรรมการกิจการ กล่าวหาว่า ในข้อแปร  
ญัตติของท่านผู้นั้น ท่านตั้งมาชกผู้นั้นได้มากตรงกับข้าพเจ้าเอง และ  
ได้ ข้แจงความว่าข้อแปรญัตติของท่านนั้นมีความอยู่ในมาตรา ๑๕๕  
และ ๑๕๖ ท่านก็ตั้งลงและขอถอนญัตตินั้น คงบันทึกของกรรมมา  
การ เมื่อถอนญัตติแล้วก็คิดว่าไม่มีสิทธิ์ที่จะอภิปรายในที่นี้ แต่บางที  
ท่านอาจจะว่าท่านไม่ถอนก็ได้

นายไฉฉง อินทพรประชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดศรีสะเกษ กล่าว  
ว่า ข้าพเจ้าเสียใจ ข้าพเจ้าไม่ได้ถอน ก็คือว่า ข้าพเจ้าไม่ได้แปร  
มาตรา ๑๕๕. ข้าพเจ้าให้กว้างใหม่ต่อจากมาตรา ๑๕๕. ตามบันทึก  
ของกรรมมาการก็ปรากฏว่ามาตรา ๑๕๕. ข้าพเจ้าได้แปรญัตติ ซึ่ง  
ความจริงข้าพเจ้าไม่ได้แปร ข้าพเจ้าขอขยายกว้างใหม่ ตามบันทึกนั้นว่า  
ญัตติของนายไฉฉง อินทพรประชา ผู้แปรญัตติได้ตกลงเห็นชอบตามที่  
กรรมมาการแก้ไข จึงถอนญัตติ นี้กล่าวไว้ ในมาตรา ๑๕๕. ซึ่ง  
ข้าพเจ้าไม่ได้แปรญัตติ ข้าพเจ้าจะไปถอนอย่างไร ตามที่ท่านรัฐ  
มนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมพูดเมื่อก่อนว่ามีมาตราอื่นที่มีญัตติ  
คุ้มครองเหตุผลที่ข้าพเจ้ากล่าวนี้ ขอถามกรรมมาการว่ามีจริงหรือไม่

นายมงคล รัตนวิจิตร กรรมการกิจการ กล่าวหาว่า ตามที่ผู้เสนอ  
กล่าวมานั้น และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอธิบายไปแล้ว  
ตรงตามความประสงค์ของกรรมมาการ คือว่ามาตรา ๑๕๕ กับ ๑๕๖  
กล่าวถึงเหตุต่อนต้นคำญัตติเกิดแก่ฝ่ายหญิง และ ๑๕๖ ซึ่งเกิดแก่

ฝ่ายชาย เมื่อกรรมการเห็นว่ามิชอบความอยู่ในคัมภีร์แต่ก็ไม่ควร  
ที่จะเพิ่มฐนอีกมาตรา .

นายไธว อินทรประสา ผู้แทนราษฎรจังหวัดศรีสะเกษ กล่าว  
ว่า ถ้ามีความหมายเช่นนั้นแล้วข้าพเจ้าก็ไม่คิดใจ รอดถอน

นายฮั่ว ตามไท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร กล่าว  
มาตรา ๑๕๕๐ ข้าพเจ้าได้แปรญัตติไว้ แปรว่า คู่หมั้นฝ่ายใดตายแล้ว  
ก็ให้คืนของหมั้นให้แก่ฝ่ายชาย คณะกรรมการ ไม่ได้ยอมแก้ไข  
การที่ข้าพเจ้าขอแปรญัตติเช่นนี้ก็เพื่อรักษาไว้ ซึ่งประเพณีและเพื่อ  
รักษาไว้ ซึ่งสิทธิของหญิง ข้าพเจ้าเชื่อว่าหญิงคงจะไม่เอาเปรียบชาย  
การที่ข้าพเจ้าแปรญัตติให้หญิงคืนของหมั้นให้แก่ฝ่ายชายก็เพราะเห็น  
เหตุคงที่โตเรียนมาแล้วอย่างหนึ่ง กับอีกประการหนึ่ง ของหมั้นของ  
เราไม่ใช่อย่างชาวอัมฮวงศด โดยมากให้กันเพื่อเป็นทุนประกัน ด้วย  
เหตุนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าฝ่ายหญิงควรคืนให้แก่ฝ่ายชาย

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม  
กล่าวว่า มาตราที่ข้าพเจ้าตั้งด้วยเหมือนกัน คือตั้งอยู่ในข้อนี้ เดิม  
ทีเดียวนับว่ามีคามารคาชชายหญิงหมั้นกันได้ เพราะฉะนั้นมาตราที่  
แต่ที่เราได้เปลี่ยนแปลงแล้วว่ามีคามารคาชหมั้นชายหญิง ให้กันไม่  
ได้ หญิงชายของหมั้นกันเองเช่นนั้นแล้ว ก็เมื่อชายไปหมั้นหญิง  
แล้วหญิงก็ตายไป ของหมั้นได้แก่ใคร มันก็ตกไปเป็นมรดกคนอื่น  
ของหญิงก็อยู่กับคามารคาชหญิง แต่ให้แก่หญิงเฉย ๆ หญิงตาย

จะให้ เป็นมฤคกแก่หญิง คือให้แก่ญาติของหญิงนั้น ข้าพเจ้าก็ตั้งดี  
แต่ว่าตามกฎหมายที่มีอยู่นั้น และเมื่อศาลฎีกาได้เคยตัดสินแล้ว  
เราวางบทอย่างนี้ ถ้าชายตายของหมั้นนั้นได้แก่หญิง ถ้าหญิงตาย  
ของหมั้นนั้นคนให้ชายครึ่งหนึ่ง เทวที่ข้าพเจ้าเคยได้เห็นศาลตัดสินมา

นายแฉ ฉันทลักษณะ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสิงห์บุรี กล่าวว่  
มาตราข้าพเจ้าเองมีความเห็นตรงที่ท่านผู้แปรญัตติได้เสนอไว้ ข้าพ  
เจ้าก็ต่างเห็น เพราะเหตุว่าการที่จะเขียนกฎหมายวางไว้ ให้เป็นแง่  
เป็นเชิงแล้วจะไม่กระทำให้กฎหมายนั้นชงเลย เพราะเหตุว่าเมื่อเรา  
เขียนเป็นแง่ไว้ทำให้ตกเป็นสิทธิแก่หญิงแล้ว ย่อมเป็นเหตุให้เกิดมีข้อ  
พิพาทกันในทางอรรถคดี เว้นไว้แต่จะมีสัญญาเป็นอย่างอื่น ถ้าหาก  
ว่าจะไปมองดูมาตราแล้ว ไปพลิกดูมาตรา ๑๕๓๖ จะเห็นได้ทันทีว่า  
เมื่อคู่หมั้นได้สมรสแล้ว ของหมั้นย่อมตกเป็นสิทธิแก่หญิง เช่นนี้แหละ  
คือกฎหมายหนึ่ง คือมาตรา ๑๕๗๐ จะเห็นได้ว่ามาตรา ๕ มาตราหนึ่ง  
ให้แก่หญิงอยู่ และเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดตายจะให้ของหมั้นนั้นตกไปเป็น  
สิทธิแก่หญิง ข้าพเจ้ายังไม่เห็นชอบด้วย เราออกกฎหมายให้สิทธิ  
แก่หญิงมากเกินไป ดังจะเห็นได้จากมาตราที่ข้าพเจ้าได้เรียนมาแล้ว  
จึงเห็นว่าควรตัดออกทั้งหมดยุ่แปรญัตติได้เสนอไว้

นายเนย สุจิมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่  
เมื่ออยากจะได้ของหมั้นให้เช่นสัญญาไว้ ให้ ตามที่กรรมมาชิกการเดิม  
ไว้ว่าอย่างนี้ เว้นแต่มีสัญญาไว้เป็นอย่างอื่น คือไปให้ข้าพเจ้าขอ  
เสนอให้ตั้งมคิ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวหา ใครรับรอง  
นายสนิท เจริญรัฐ รับรอง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวหา ท่านผู้ใดเห็นว่าการได้  
ตามร่างของกรรมาธิการ ไปรศยกมืออื่น

มีสมาชิกยกมือ ๑๕ นาย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวหา ท่านผู้ใดเห็นว่าการเป็น  
ไปอย่างอื่น ไปรศยกมืออื่น

มีสมาชิกยกมือ ๒๗ นาย เป็นอันว่าให้ เป็นไปอย่างอื่น คือตาม  
ที่สมาชิกขอแปรญัตติได้

พระยานิติศาสตร์ ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม  
กล่าวว่า ขอประทานโทษเมื่อกัน ที่แรกบอกว่าจะให้ เป็นไปอย่างอื่น  
ในตอนหลังบอกว่าจะให้ เป็นไปอย่างที่มีผู้แปรญัตติ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวหา ข้าพเจ้าได้ แก่แล้วทำให้  
เป็นไปอย่างที่มีผู้แปรญัตติ

นายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร กล่าวหา  
เมื่อกันเป็นเรื่องที่เข้าใจผิดสืบต่อกัน คือว่าทางนี้ก็ยังไม่ได้ชี้แจง  
อะไร ข้าพเจ้าไม่ว่าอะไรจะเอาอย่างไร เป็นกฎหมายของประเทศ  
สยาม เมื่อจะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ เข้าใจว่าจะคงได้ตามที่กรรมา  
ธิการหรือจะให้ ไปอย่างอื่น ข้าพเจ้าเรียนเท่านั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าเมื่อ  
มีเรื่องดังลี้ๆ ท่านกรรมาธิการอาจจะได้พูดให้เข้าใจแล้วทั้งให้ลงมติ  
ใหม่ได้

ทำการแทนประธานสภา กล่าวหา การลงมติได้มีผู้ขอให้ออก  
 มติ แต่ไม่มีใครคัดค้าน ถ้าว่าร่างเดิมคงอยู่ ประเด็นนั้นก็เหมือนว่า  
 ทยไป แต่ว่าที่ขอแปรญัตติที่ราชเจ้าไม่ได้อ่านให้ ฟังก่อน หมาย  
 ความว่าเมื่อตกลงให้ เป็นไปอย่างอื่น ก็จะได้อ่านให้ ฟัง และถ้าแปร  
 ญัตติอาจจะเป็นไปอย่างอื่นก็ตกลงกันอีก เพราะราชเจ้าเองไม่ได้อ่าน  
 เดิมราชเจ้าบอกจะให้ เป็นไปอย่างอื่น ทนทานสมาธิลงด้วยเพื่อจะให้  
 ใจความชัดขึ้นอีกหน่อย ตามญัตตินั้น แต่ญัตตินั้นยังไม่ได้อ่าน แต่  
 จำอยู่ในใจความที่ผู้แปรญัตตินั้น ไม่ให้เป็นไปอย่างอื่น

นายโต ปานิกบุตร กรรมการสภา กล่าวหา ถ้าอย่างนั้นก็  
 แปลว่าให้เป็นไปตามนั้นแล้ว ก็ขอที่ราชเจ้าเข้าใจแต่เพียงว่าเอา  
 อย่างกรรมการ ถ้าไม่เอาอย่างกรรมการ จะเอาอย่างไรก็ว่าไป  
 อีก การกลับไปกลับมาอย่างนี้เป็นของลำบาก การออกพระราชบัญญัติ  
 และที่ราชเจ้าถามเช่นนั้นเพื่อความเรียบร้อยของประเทศ เพื่อ  
 ความเรียบร้อยของประเทศกฎหมายของประเทศสยาม เห็นว่าควร  
 จะทำความให้เข้าใจกันเสีย

ทำการแทนประธานสภา กล่าวหา แท้จริงก่อนจะลงมติก็น่า  
 ก็ควรที่จะทักต้องเสียก่อน เพื่อเห็นแก่ระเบียบจริง ๆ เมื่อลงมติก็น่า  
 แล้วก็ไม่ได้อะไร

นายฮั่ว คามโท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร กล่าวหา  
 เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ และมีใจความพิศเคียด ในมาตรา ๔๕๐ แปล

จำหญิงหรือผู้ชายตายแล้วฝ่ายหญิงเอาของหมั้นหมด ใจความมีประเด็นหนักเดียว ดังด้นกหมา ซึ่งว่าไม่เข้าใจ เพราะเหตุคังๆ มีประเด็นคำเดียวว่าควรหรือไม่ควร ข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านด้นมาซกทั้งหลาย เข้าใจแล้วจึงได้ลงมือไปแล้ว ไม่น่าจะมีการอภิปรายกันอีก

นายแฉะ จันตฤษณ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสิงห์บุรี กล่าวว่า เรื่องก่อนที่ท่านประธานฯ จะลงมติ มีปัญหาว่าจะลงมติดังที่กรรมาธิการหรืออย่างที่ร่างมา ทั้งนี้เรื่องนั้นผู้แปรญัตติได้เสนอญัตติยังกรรมาธิการแล้ว กรรมาธิการย่อมรู้ คติเดียวว่าข้อที่ลงมติหมายความว่าอะไร แต่ที่กรรมาธิการผู้แทนทกทวงข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย ข้าพเจ้าขอให้ผ่านไป

หลวงจวนศิริปริษา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร กล่าวว่า ก่อนที่จะลงมติท่านประธานฯ ได้บอกว่าเป็นไปตามร่างของกรรมาธิการ หรือว่าจะให้เป็นไปอย่างอื่น แล้วท่านมาพูดในตอนหลังว่าจะให้เป็นไปตามร่างของผู้แปรญัตติ ปัญหาที่มีถึง ๓ อย่าง ปัญหาว่าจะเอาอย่างกรรมาธิการ หรือว่าจะให้เอาตามร่างของรัฐบาล หรือว่าจะเป็นไปตามร่างของผู้เสนอแปรญัตติ เพราะฉะนั้นคำว่าเป็นอย่างอื่น นมอก ๒ อย่าง ก็คืออย่างของรัฐบาลหรือของผู้แปรญัตติ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าก็ให้ลงมติอีกครั้งหนึ่งว่าจะเอาตามผู้แปรญัตติหรือจะเอาตามรัฐบาล ถ้าผู้ใดเห็นว่าปัญหาอันนี้เป็นปัญหาสำคัญก็โปรดรับรอง

นายไต้ ป่าณิกบุตร รับรอง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวอ้าง เพื่อคัดค้านแก้การวินิจฉัย  
เดชาธิการจะอ่านคำแปรญัตติให้ท่านฟังก่อน

เดชาธิการสภาฯ อ่านว่า ถ้าคุณหมื่นนายหนังกายก่อนทำการ  
สมัคร อีกฝ่ายหนึ่งจะเรียกของเขาคำทดแทนมิได้ ส่วนของหมื่น  
หนังกายได้ มีสัญญาอันใด เป็นอย่างอื่น ท่านว่าให้ฝ่ายหญิงคืนของ  
หมื่นให้แก่ฝ่ายชาย

นายมนูญ บริสุทธิ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวอ้าง  
เรื่องนี้ก็ได้ตั้งมติกันไปแล้ว ส่วนซึ่งท่าน สมาชิกว่าการที่จะแก้ไข  
เป็นอย่างอื่น คือให้เป็นอย่างรัฐบาลนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่จำเป็น  
ต้องลงมติในข้อนี้ ขอให้เป็นที่ยุติของผู้เสนอนั้น เพราะ  
ถ้าหากว่าจะให้ เป็นไปอย่างรัฐบาลก็เหมือนกันกับของกรมการ  
เพราะหลักไม่ผิดกัน ใช้คำพูดใหม่เท่านั้นเอง ไม่ใช่เป็นนโยบายอะไร

หุดองบรรณกิจปริชา ผู้แทนราษฎร จังหวัด สกลนคร กล่าวอ้าง  
เมื่อมีปัญหาว่าควรจะเป็นอย่างไร เราควรจะต้องคิดกันให้เด็ดขาดเสียก่อน  
ก่อนที่เราจะผ่านไป ไม่เช่นนั้นแล้วในที่ประชุมนี้ก็มีความข้องใจใน  
ปัญหานั้นอยู่เอง เราควรจะต้องผ่านไปโดยให้มีปัญหาหรือ ข้าพเจ้าขอ  
เสนอว่าเราอย่าเอาแต่เพียงการที่จะรุดหน้าอย่างเดียวเท่านั้น เราควร  
จะพิจารณาว่าจะเอาอย่างไรกันจะดีกว่า

พระยาธิบดีรัถกิจธรรมวิเทศ ประธานกรรมการ กล่าวอ้าง ตาม

ผู้แทนนั้นบอกว่ร่างของรัฐบาลกับร่างของกรรมาธิการเหมือนกันนั้น  
ข้าพเจ้าขอยืนยันว่าเป็นเช่นนั้นจริง เพราะฉะนั้นในการที่จะลงมติว่า  
ความที่ท่านได้มาซึ่งแปรญัตตินั้น ก็เมื่อถึงเวลาถึงไปแล้ว ข้าพเจ้าก็  
ยืนยันอีกเพียงเท่านี้

นายมนูญ บริสุทธิ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่  
การที่จะลงมติว่าร่างของกรรมาธิการก็ต้องพิจารณาก่อนที่ท่านประธานฯ  
ประกาศ อีกประการหนึ่งข้าพเจ้าเองได้บอกว่อย่างท่านผู้แปรญัตติ  
หรือ ท่านประธานฯ ก็โดยความที่ข้าพเจ้าถามนั้น

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ ก็เห็นว่ไม่มีปัญหาเช่นนั้น  
แล้ว เมื่อกรรมาธิการรับรองว่ร่างของกรรมาธิการก็ตรงกับของ  
รัฐบาลนั่นเอง เพราะฉะนั้นญัตติเมื่อนั้นก็ไม่มีอะไร

หลวงวณิชสิทธิ์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่ แม้  
จะอย่างไรก็ดี ข้าพเจ้ายังได้ยืนยันว่ คืออย่างไร ก็ไม่ทราบ ยัง  
พูดกันถึงเพียงนี้ เพราะฉะนั้นจะไม่ให้ข้าพเจ้าลงนอชว่ไร แม้แต่  
ผู้ลงมติก็ไม่รู้ว่จะแกชว่ไร แต่ว่ถ้าหากว่เมื่อที่ประชุมต้องการ  
จะเอาอย่างผู้แปรญัตติ ข้าพเจ้าก็ไม่ขัดข้อง

นายสนิท เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าว  
ว่ เรืองนเรศวรไปหรือยัง ข้าพเจ้าอยากชว่พูดอะไรสักนิดหน่อย ถ้า  
ผ่านไปแล้ว ขอโอกาสพูด คือว่.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ เป็นอันว่ถ้าหวั่มีมาตรา  
๑๕๕๐ ผ่านไป

นายสนิท เจริญรัฐ ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา กล่าว  
ว่า เพื่อบริษัทความยุ่งยากข้าพเจ้าใคร่เดชะก่อนที่เราจะหยุดพัก  
ในตอนที่เรานี้ใหม่หรือในตอนอื่น ๆ คือไป โปรดดำเนินการ  
การอย่างนี้เห็นจะดี คือว่าเมื่อมีท่าน สมาชิกผู้ใดท่านใดขึ้นแล้ว  
ขอให้ท่านกรรมการชี้แจงแสดงเหตุผลแล้วขอให้คนอื่นอภิปรายต่อ  
ไป จะรวบรวมเวลาได้มาก เท่าที่สังเกตดูมีฝ่ายค้านพูดตั้ง ๕ คนแล้ว  
ฝ่ายกรรมการยังไม่ได้อภิปรายอะไรเลย ที่ข้าพเจ้าเดชะเช่นนั้น  
ถ้าใครเห็นชอบด้วยโปรดดำเนินการตามด้วย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าว ว่า ข้าพเจ้าก็สงสัยเหมือนกัน  
แต่บางที่กรรมการพูดเข้าไป จึงยอมเปิดโอกาสให้คนอื่นพูดขึ้นก่อน  
ส่วนการตั้งมติขึ้นเมื่อมีผู้ขอเดชะแล้วไม่มีใครคัดค้าน ข้าพเจ้าก็ของ  
ดำเนินการตามข้อบังคับ ถ้าหากว่ากรรมการเห็นว่า ยังมีข้อที่จะ  
อภิปรายเพื่อให้ความเคลือบคลุมสงสัยนั้นหมดไปก็ยกมือได้ ข้าพเจ้า  
ก็จะปฏิบัติตาม พัก

พักประชุมเวลา ๒๑.๕๒ นาฬิกา

เริ่มประชุมต่อไปเวลา ๒๒.๐๕ นาฬิกา

นายฮั่ว ตามไท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร กล่าว ว่า  
ตามคำแปรญัตติของข้าพเจ้าเมื่อก่อนมีคำว่า " ท่านว่า " อยู่คำหนึ่ง  
ซึ่งตามมาตราต้น ๆ มาได้แก้แล้ว เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะ  
แก้ คำคำว่า " ท่านว่า " นอออกเสียด้วย

พ.อ. พระยาอภัยสงคราม ผู้แทนราษฎร จังหวัดนครนายก  
 กล่าวว่า ญัตติของท่านสมาชิกตกลงไปอย่างไรไม่ทราบ มาตรา  
 ข่าพเจ้าโตแปรใจ เหมือนกัน แต่ยกมือชนท่านผู้ เป็นประธานฯ ไม่  
 เห็น หรืออย่างไรไม่ทราบจึงไม่ได้พูด ก็ตกตามที่มาชิกแปร  
 นันหรือยังไม่ตกกลง ถ้าไม่ตกลงข่าพเจ้าก็โตแปรใจเช่นเดียวกัน แต่  
 ว่าความต่างกันเล็กน้อย คือข่าพเจ้าโตแปรใจว่าตั้ง ให้ชดค่า  
 ว่าตั้งแต่ ถ้ามีได้ มีสัญญาใจ เป็นอย่างอื่น ตกลงไปท้ายวรรค หึง  
 คุ้มหมนนตาย ให้ คนของหมนนให้แก่ชาย ๒ ใน ๓ ถ้าชายคุ้มหม  
 นนตายให้ คนของหมนนให้แก่ชายนงทอง ทองให้ คนของหมนนแต่  
 ฉะเพาะอดีตถาวรเช่นเป็นเงินและทอง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เรืองนได้ลงมติผ่านไปแล้ว  
 แต่ผู้ขอแปรญัตติขอคัดคำว่า "ท่านว่า" ออก เพื่อให้เข้ารูป  
 เป็นแต่เปิดนถอยคำ ที่ประชุมจะคัดค้านหรือไม่

พระสุธรรมวิมลชัย กล่าวว่า คำแปรญัตติที่ลงมติไปเมื่อ  
 สมาชิกทั้งหลาย ก่อนที่จะลงมติไม่ได้ทราบข้อความเลย นอกจาก  
 กรรมาธิการ เพราะฉะนั้นญัตตินั้นเป็นคำแปรตรงกันข้ามกับประ  
 เเพณีกฎหมายเก่าและประเพณีของไทยด้วย เพราะฉะนั้นข่าพเจ้า  
 อยากให้ท่านประธานฯขอให้ท่านผู้แปรญัตติระมัดระวังครั้งหนึ่ง และ  
 ควรจะหวังไว้ขอให้พิจารณาในคำแปรญัตตินี้ด้วย เพื่ออภิปรายกัน  
 ต่อไป ถ้าเจ้าของยอมเช่นนี้จะก่อจะได้พูดกันได้

นายชู้ คามโท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร กล่าววา  
 ประมวลกฎหมายเป็นประโยชน์สำหรับแผ่นดิน สำหรับปวงชน ซึ่ง  
 ข้าพเจ้าเองก็หวังทำประโยชน์ให้ปวงชน เมื่อถึงเวลานั้นอาจมี  
 อะไรบกพร่องได้ ข้าพเจ้าไม่มีข้อที่จะคัดค้านในการที่จะแก้ไขให้  
 บริบูรณ์หรือให้ถูกต้องตามประเพณี ความจริงใจของข้าพเจ้าได้  
 แปรญัตติไว้แล้ว เมื่อได้ไปติดกับกรรมวิธีการในที่ประชุมกรรมวิธีการ  
 ลงท้ายข้าพเจ้าได้ขอรับรองกับกรรมวิธีการว่า เมื่อฝ่ายชายตาย ฝ่าย  
 หญิงจะไม่คืนให้ ข้าพเจ้าก็ยินยอม แต่เมื่อฝ่ายหญิงตาย ขอให้คืน  
 ให้แก่ฝ่ายชาย แต่กรรมวิธีการหาได้ยินยอมแก่ให้ไม่ เมื่อมาได้  
 ในสภาฯ ก็เตรียมได้เหมือนกัน นี้ก็จะขอเพียง ๕๐% เท่านั้น แต่  
 หากว่าข้าพเจ้าพูดในส่วร้อยเปอร์เซ็นต์ก่อน เพื่อฟังเสียงสมาชิก  
 พอสมาชิกสภาฯ ได้อภิปรายกันคนละครั้ง ๒ ครั้ง ก็มีผู้ขอเสนอให้ลง  
 มติเสียแล้ว

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าววา บัดนี้ก็มีผู้เสนอขอให้เจ้า  
 ของญัตตินี้ยอมให้ เปลี่ยน ถ้อยคำบางคำ และเจ้ารองก็ยินยอมแล้ว  
 ข้าพเจ้าจึงขออนุมัติต่อที่ประชุมนี้ให้เป็นไปตามนั้น มีผู้ใดคัดค้าน  
 หรือไม่ เพื่อความเรียบร้อยและความงามของประมวลนี้ขอออก

พ.อ. พระยาวิเศษสิงหนาท ผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก  
 กล่าววา ที่แปรญัตติ แปรว่ากระไร สมาชิกโดยมากยังไม่เข้าใจ

ทำการแทน ประธานสภาฯ กล่าววา ข้าพเจ้าจึงได้ขอ อนุมัติ

ก่อนจากที่ประชุมว่าจะให้แก้ ไซกันใหม่ ถ้าแปรญัตตินั้น ถ้าท่าน  
ไม่รักต้อง จะได้ ให้เจ้าของญัตติอธิบาย ท่านมีความเห็นอย่างไร  
ขอให้เด่นออกมา

พระสุธรรมวชิรญาณ กล่าววา ความเห็นของข้าพเจ้าที่เด่นเมื่อ  
กน และผู้แปรญัตติขอมแล้ว เพราะฉะนั้นท่านสมาชิกทั้งหลายจะ  
ให้มีโอกาสอภิปรายในมาตรา ๑๕๕ เมื่อตระหนักออก เพราะฉะนั้นพวก  
เราจึงตั้งสัตย์และ ตริภคของ คราวนี้นั้นให้ ตื่น ข้าพเจ้าต้องการเป็น  
อย่างนี้ เพราะประมอดนเป็นหลักฐานซึ่งเราจะทำได้

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าววา เจริญท่านอภิปรายต่อไป  
นายฮื่อ ตามไท ผู้แทนราษฎรจังหวัดกำแพงเพชร กล่าววา  
ตามมาตรา ๑๕๕ ซึ่งข้าพเจ้าได้แปรญัตติไว้ และที่ประชุมได้ลง  
มติไปแล้วอน การที่มาเกิดเสียงชูช่าขึ้นภายหลังไม่เป็นต้นสุดเช่น  
ข้าพเจ้าไม่อยากจะลงโทษกรรมวิธีการหรือผู้ใด แต่ลงโทษว่าการบีบ  
อภิปรายนั้นเร็วเกินไป ผลจึงได้ ไม่เต็มอย่างที่ข้าพเจ้าตั้งใจ .....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าววา ไม่ใช่ เรื่อง นั้น มัน หมด  
ไปแล้ว ท่านจะยอมให้อภิปรายหรือไม่ ท่านไม่ยอมก็ผ่านไป

นายฮื่อ ตามไท ผู้แทนราษฎร จังหวัดกำแพงเพชร กล่าว  
วา ยอม

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าววา ถ้า ยอม ก็อภิปราย อย่า  
พูดถึงเรื่องใครผิดใครถูกเลย

นายแฉะ อัจฉลภษณี ผู้แทนราษฎรจังหวัดสิงห์บุรี กล่าววา  
เรื่องที่เราได้ลงมติไปแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อที่ประชุมได้ลงมติ  
ไปแล้วเช่นนั้น เจ้าของจะมานอนหลับให้เป็นอย่างอื่นอีก ข้าพเจ้าไม่  
เห็นด้วย ขอให้มันเป็นไปตามนั้น คือตามที่ลงมติไปแล้ว

ค. ยู เกียง ทองดงยา ผู้แทนราษฎรจังหวัดกาญจนบุรี กล่าว  
วา ถ้าจะพูดถึง ข้อบังคับ ข้อ ๒๓ ถ้ามีญัตติขอให้ตั้งปัญหาไป ยัง  
กรรมาธิการ ถ้ายังเป็นปัญหาอยู่ อาจจะนำส่งกรรมาธิการได้ ขอ  
ให้ที่ประชุมทำความเข้าใจ

นายสร้อย ฤดีปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง กล่าววา  
ความจริงสำหรับข้าพเจ้า ถ้าหากมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น ก็อยากจะให้  
เป็นที่ตกลงกันได้ ที่นตกลงไปแล้ว สภาฯ ไม่ใช่เป็นสภาฯ เด่น ๆ  
เดี่ยวเดียว ไม่น่าเป็นปัญหาอะไร ที่หัดคนที่มานั่งฟังอยู่จะเห็นว่าทำ  
อะไรกลับไปกลับมา ข้าพเจ้าไม่เห็นชอบด้วย ขอให้ยืนยันตามมติเดิม

ชน ชจรเชานเวศน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดระนอง กล่าววา  
ข้าพเจ้าก็เห็นด้วยตามที่สมาชิกได้อภิปรายมานั้น เพราะเราลงมติไป  
แล้ว และตามที่ท่านผู้หนึ่งเสนอว่า การที่เราลงมติไปนั้นยังไม่เข้าใจ  
ต่อมาก็ยังไม่เข้าใจ ก็ขอข้าพเจ้าเข้าใจ ที่ได้ลงมติไปแล้วก็มีไป  
นั้นข้าพเจ้าเข้าใจ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าววา ข้าพเจ้านักว่าจะเข้าใจผิด  
กันบ้าง การที่มาพูดกันใหม่ไม่ใช่กลับไปลงมติไปแล้ว แต่ที่เพื่อ

ความงามของถ้อยคำบางคำที่อาจจะเปลี่ยนแปลงกันได้บ้าง จึงได้ทำ  
ความตกลงกับเจ้าของญัตติ มีคนเจ้าของญัตติเองก็ยอมแล้ว ไม่ใช่  
มาเปลี่ยนหรือความใน การแปรญัตติ แต่เราเปลี่ยนถ้อยคำให้ สละ  
สลวยขึ้นเท่านั้น

นายสร้อย ญด้าปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดด้าปาง กล่าวว่  
คือถ้อยคำที่ท่านส่งมาซึ่งผู้แปรญัตติแก้ไขแล้ว ไม่มีปัญหาอะไรอะไร  
จะมีอะไรข้องใจอีก แต่ที่ท่านจะกลับมาให้อภิปรายกันอีกนั้น ข้าพเจ้า  
ไม่เห็นชอบด้วย เพื่อรักษาระเบียบของสภาฯ เราจะฟังเสียงของคน  
อื่นไม่ได้ ต้องฟังเสียงคนที่ได้ลงไปเดื่อนั้น ถ้าจะแก้ไขข้อให้ร่าง  
เป็นพระราชบัญญัติขึ้นมาใหม่ทีเดียว

พระสุธรรมวิมลฉาย กล่าวว่ ท่านที่คัดค้านถ้าจะให้ ล้อมคั้น  
ข้าพเจ้าอยากจะได้เรียนท่านผู้เป็นประธานฯ ว่าการลงมติเมื่อใด โดย  
มากลงกันไม่โดยหง ข้าพเจ้าเองและท่านส่งมาซึ่งทั้งหมด.....

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ ข้าพเจ้ายังไม่เห็นด้วยว่  
ท่านส่งมาซึ่งกม็อนนั้นจะทำได้ว่ ความหงทั้งหมด คงยกมือโดย  
เหตุผล เป็นชนว่ กตลงมติไปเดื่อนั้นใช้ได้ ต่อไป มาตรา๓๕๕๓

นายทองอยู่ พุฒพัฒน์ ผู้แทนราษฎรจังหวัดชนบุรี กล่าวว่  
ความที่ท่านประธานฯ บอกว่ให้เป็นไปตามมติของสภาฯ นั้น ข้าพเจ้า  
ยังสงสัยว่ท่านนั้นคืออะไร จะได้เขียนเสียให้ถูก



นายไต่ ปาณิกบุตร กรรมการ ก่อว่า ประทานโทษ เหตุที่  
ไม่รู้อย่างนี้เพราะเหตุว่าการลงมติมิได้อ่านข้อความให้ละเอียด  
จึงเป็นปัญหาเช่นนี้ เพราะฉะนั้นบทเป็นปัญหาในการลงมติ เพราะ  
การลงมติไม่ได้เขาถอยคำขอแทนอ่านจนเป็นเหตุเป็นประเด็นลง  
มติ จึงเป็นปัญหาเช่นนี้ อ่านภายหลังจากลงมติไปแล้ว ขอท่านประธาน  
ได้โปรดกรุณาซักถาม ข้าพเจ้าไม่ได้ รอเอาเรื่องมาพูดนี้เป็นประเด็น  
กฎหมาย

ทำการแทนประธานสภาฯ ก่อว่า คำแปรญัตตินั้นผู้แปรญัตติ  
ได้อ่านให้ฟังแล้วก่อนลงมติ แต่ว่าผู้ลงมตินั้นไม่มีผู้ใดเคยคัดค้าน  
ว่าฟังไม่ถนัดหรืออยากจะพูดจะทำอะไร เมื่อถึงเวลาลงมติก็นัด  
มือให้ ข้าพเจ้าก็คิดว่าผู้ลงมตินั้นเข้าใจชัดเจนแล้วในการที่ลง  
มตินั้น ข้าพเจ้าจำไม่ได้เลยว่ามีใครคัดค้าน

นายไต่ ปาณิกบุตร กรรมการ ก่อว่า ความจริงเขา  
ไม่ได้อ่านเขาอภิปรายตามความมุ่งหมายในการแปรญัตติ ตามที่  
เขาไม่ได้อ่าน แต่เขาอภิปรายว่ามีความมุ่งหมายไปในทางใด เพราะ  
ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงเห็นว่าควรจะถอยมติที่ ท. ท. ประทานฯ ว่าแต่ใช้ไม่ได้  
น่าสงสัย แต่ก็ทำความเข้าใจกันนั้นขอได้โปรดระลึกว่าเมื่อลงมติ  
นั้นยังไม่รู้ประเด็นในการลงมติ

หลวงวรินทร์ปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดฉะเชิงเทรา ก่อว่า แม้  
แต่กรรมการเองก็ยังไม่เข้าใจผู้แปรญัตติ เพราะฉะนั้นสมาชิก

ทั้งหลายก็ตงเข้าใจผิดเช่นเดียวกับกรรมาธิการนั่นเอง แล้วท่านประ-  
 ธาน ฯ ได้บอกว่าจะลงมติให้เป็นอย่างอื่น ข้าพเจ้าเองเข้าใจว่าให้เป็น  
 อย่างอื่นนั้นจะเป็นอย่างไรก็ได้ ไม่ใช่อย่างผู้แปรญัตติเลย เพราะ  
 ท่านพูดอย่างอื่นแล้วจะให้ผู้แปรญัตติที่หลัง เพราะฉะนั้นคำว่าอย่างอื่น  
 กับคำว่าให้ เป็นไปตามที่แปรญัตติจึงควรถกกันอยู่ ท่านลงนิกคชึก  
 ดึกครึ่งหนึ่ง ข้าพเจ้าได้ ยินอย่างนั้นจริงๆ และต่อมาอีกทั้งหลายคง  
 ได้ ยินอย่างเดียวกันว่าให้เป็นอย่างอื่น แล้วมาให้เป็นตามที่แปรญัตติ  
 เป็นอย่างนั้นจริงๆ

ทำการแทนประชนสภา ฯ กล่าวคือ ที่ข้าพเจ้าใช้คำว่าให้แปร  
 ญัตติ เดิมคิดว่าถ้าไม่ตกลงตามนั้นแล้วก็แปรญัตติในญัตตินั้น แต่เมื่อ  
 มาคิดถึงว่ามีรายเดียวและไม่มีผู้ทกทงอย่างอื่น หรือตามญัตตินั้นก็  
 เหมือนกัน และตามคำแปรญัตตินั้นก็ไม่มีผู้ใครขอเปลี่ยนแปลงอย่าง  
 ใด ข้าพเจ้าจึงให้เป็นไปตามนั้น เพราะมีการลงมติรายเดียว

นายทองม้วน อธิการ ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม กล่าว  
 ว่า ท่านประธาน ฯ ก็ได้ตั้งชชาติไปว่าให้ผ่านไปได้แล้ว แต่ผู้แปรญัตติ  
 ในเรื่องนิกโคชวนให้ที่ประชุมฟัง ข้าพเจ้าก็ได้ ยินซัก ๆ ว่า ให้ฝ่าย  
 หญิงกันของหมั้น ให้แก่ฝ่ายชาย ผู้แปรญัตติก็ได้อภิปรายแล้วบอก  
 ได้แปรญัตติมีถ้อยคำเช่นนี้แล้ว เป็นอันว่าเข้าใจได้แล้ว

นายทองอินทร ภูวิวัฒน์ กรรมาธิการ กล่าวถึงว่า ข้าพเจ้าขอ  
 กล่าวในนามสมาชิก ปัญหาที่เกิดขึ้นคือเรื่องกนนั้น คือเมื่อได้มีการ

อภิปรายกันแต่ในปัญหาของผู้ แทนจังหวัดกาแพงเพชร นั้นเมื่อมี  
 การอภิปรายเช่นนี้ผู้แทนผู้ใดคนหนึ่งให้ตั้งมติ ทนปัญหาว่ามีผู้  
 ประพฤติชอก้าน ข้าพเจ้าจำได้ว่ามีผู้ประพฤติกในเรื่องถึง ๕ คน แต่  
 พระยาวิเศษฯก็ได้ยืนยันว่าท่านได้ประพฤติกได้ แต่ว่าการมาราชการไม่  
 เห็นด้วย ปัญหาจึงได้ตั้งมติเช่นนั้น เมื่อลงมติไปแล้วท่านประธานฯ  
 แลร์สมาชิกบางท่านก็ระคัดค้านในท่านของว่าลงมติแล้วเป็นอันใช้ได้ แต่  
 ที่ผู้ประพฤติกอีกคนหนึ่ง คือพระยาวิเศษฯ ยังข้องใจอยู่เช่นนี้ คือ  
 ข้องใจในประพฤติกของท่านนั่นเอง ท่านมาเถียงอย่างผู้แปรญัตติแล้ว ผู้  
 ประพฤติกทางไหนเขาก็ยังมีสิทธิอยู่ ที่จะให้ผ่านไปนั้นจึงยังไม่ชอบ  
 ทนคำประพฤติกของพระยาวิเศษฯ ก็ยังไม่ได้ พิจารณา แล้วของขุน  
 วรดิษฐ์ฯก็ยังไม่ได้ พิจารณา และของนายได้วาก็ยังไม่ได้ พิจารณา  
 แล้วจะผ่านไปไม่ได้เป็นอันขาด ผ่านไปเพราะว่าเมื่อเราจะเอาทางนี้  
 แล้ว ปัญหาจึงเกิดว่า การที่เราจะเอามติของคนนี้โดยเราไม่ฟังข้อ  
 ประพฤติกของอีกด้านคนนั้น จึงเกิดเป็นปัญหาโต้เถียงกันเช่นนี้ แล้ว  
 ผู้แทนจังหวัดสกลนครนั้นก็ยืนยันว่า คำว่าเข้าใจว่าอย่างนั้นอาจมีได้  
 ทั้งหลายทาง แต่ท่านประธานฯ ว่ามีต้องทางเท่านั้น แต่ความจริงมัน  
 มีถึง ๕ ทาง คือ ของพระยาวิเศษฯ ของขุนวรดิษฐ์ฯ ของนายได้ว  
 ของรัฐบาล ของผู้แทนจังหวัดกาแพงเพชร ปัญหาจึงเป็นอย่างนี้  
 จึงเกิดโต้เถียงกัน แต่ทบทองที่เราถนัดแล้วเราจะค้นไม่ได้นั่นเอง แต่  
 เรายังจะกลับมาพิจารณาว่าขอให้แก่ ใจอภัยคือว่า ไม่ค้นแต่จก

กัน ข้อแปดญัตติเป็นอย่างไรเราก็ไม่รู้ เป็นปัญหาว่าเราลงมติใน  
ญัตติที่เราไม่รู้ว่าจะไรนั้นจะสมบูรณ์หรือไม่ จะใช้ ได้ไหม นั้นเป็นข้อ  
สังเกตของข้าพเจ้า

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวคือ การที่ลงมติไปเมื่อ  
ปัญหาไม่มีอะไรแล้ว เป็นอันว่าญัตติของนายฮั่ว ตามโท กับร่าง  
เดิมของรัฐบาลนั้น เมื่อญัตติของนายฮั่วมีจำนวนมากกว่า บัดนี้เมื่อ  
ญัตติอื่น ก็ยังไม่ได้พิจารณา ข้าพเจ้า เห็นว่าควรจะนำมา พิจารณา  
เหมือนกัน เช่น ของขุนวรดิษฐ์ฯ พระยาวิเศษฯ และนายไถ่ฯ  
เห็นว่าควรจะได้พิจารณา เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจะได้ ให้ ไอ่ภาสแก่  
ท่านเจ้าของญัตติได้อภิปรายในเรื่องนี้ต่อไป

นายสร้อย ฤดีปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดต่างปาง กล่าวคือ  
ในการที่ได้ลงมติไปแล้วนั้น ในกรณีเรื่องนี้เราได้ลงมติ คือผู้แปร  
ญัตติแปรในมาตราเดียวกัน ก็เมื่อไม่มีใครคัดค้านแล้ว ทำไมจะยก  
มาใหม่ ข้าพเจ้าเห็นว่าการที่กรรมมาธิการมาเดินเด้ออย่างนั้นเพราะผู้  
อภิปราย โดยณะเพราะอย่างยิ่ง ไม่สมควรอย่างยิ่ง ในประเด็นนี้  
ทั้งกัน

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวคือ ข้าพเจ้าได้ให้ลงมติเป็น  
คู่ๆกันไป เพื่อสะดวก บัดนี้ยังมีญัตติอื่นที่มีในบันทึกแล้วที่ขอแปร  
ญัตติเหมือนกัน เพราะฉะนั้นพระยาวิเศษฯ อาจจะอภิปรายหรือไม่

พ.อ. พระยาวิเศษถึงหมาก ผู้แทน ราษฎร จังหวัด นครนายก

กล่าวว่า ในมาตราห้าเขาได้แปรไว้ เพราะเห็นว่าตามร่างเดิม  
ให้หญิงได้เปรียบข้างเดียว จึงเห็นว่าจะไม่ยุติธรรม เพราะการ  
หมั้นนั้นถ้าเป็นผู้มีฐานะดีแล้วยอม.....

ถ้าการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ขอให้ท่านอ่านคำแปร  
ญัตติของท่านเสียก่อน

พ.อ. พระยาวิเศษถึงหนาท ผู้แทนราษฎร จังหวัดนครนายก  
กล่าวว่า ก็ขอให้ชี้แจงแต่คำว่า ถ้ามิได้มีสัญญากันไว้เป็นอย่างอื่น  
ตลอดจนจบมาตรา แล้วให้ใช้คำแทน หญิงคู่หมั้นตายให้คน  
ของหมั้นนให้แก่ชาย ๒ ในส่วน ๓ ถ้าชายคู่หมั้นตายให้คนของหมั้น  
ให้แก่ชายทั้งหมด ทั้งนี้ ให้คนละเพราะของหมั้นที่เบียดถูกกล่าว เช่น  
เงินทอง นิตาแปรญัตติของข้าพเจ้า ก็คำว่าสัญญาหมั้นคัดออก การ  
ที่แปรญัตติเช่นนั้นโดยเหตุเห็นว่า.....

ถ้าการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เขียนยังไม่ทันกัน เดียว  
จะมาถึงกันอีกว่าเป็นอย่างไรกัน ขออ่านซ้ำ ๆ จะได้เขียนทุก ๆ คำ  
จะได้รู้ว่อย่างไรกัน

พ.อ. พระยาวิเศษถึงหนาท ผู้แทนราษฎร จังหวัดนครนายก  
กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะอ่านตั้งแต่มาตรา ๑๕๕๐ “ถ้าคู่หมั้นฝ่ายใดตาย  
ก่อนทำการสมรส ฝ่ายหนึ่งจะเรียกของเอาค่าทดแทนมิได้ ส่วนของ  
หมั้นนั้นถ้าชายคู่หมั้นนตายให้ คนของหมั้นให้แก่ชายทั้งหมด ถ้า  
หญิงคู่หมั้นตายให้ คนของหมั้นนให้แก่ชาย ๒ ในส่วน ๓ ถ้าชาย  
คู่หมั้นตาย.....”

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวคำ ขำ ๆ หน่อย เสียเวลา  
เปล่า อ่านตั้ง ๒ หน้า ๓ หน้า

พ.อ. พระยาวิเศษสังหนาท ผู้แทนราษฎร จังหวัดนครนายก  
กล่าวว่า ส่วนของหม่นนั้น หญิงคู่หมั้นตายให้ คู่ของหม่นนั้นให้แก่  
ชาย ๒ ในส่วน ๓ ถ้าชายคู่หมั้นตาย ให้ คู่ของหม่นให้แก่ฝ่ายชาย  
๒ คู่ ทั้งนี้ให้คณะเพราะของหม่นทเบนต์ฤฎาจารย์ เงินทอง ฯลฯ ฯลฯ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ผู้ใดยังสงสัยในคำแปร  
ญัติคนบ้างหรือไม่ จะได้อ่านให้ฟังใหม่

นายเนย สุจิมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า  
ข้าพเจ้าไม่สงสัย แต่ถ้อยคำที่เจ้าคุณวิเศษฯ อ่าน แต่ข้าพเจ้าสงสัย  
ในระเบียบการของสภาฯ คือว่า มาตราที่พิจารณาผ่านไปแล้ว ก็  
จะพิจารณาอีกอันก็ได้หรือ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ญัตตินี้ลงมติไปเมื่อ  
ไม่ผิด เพราะอย่างมีญัตติอื่นอีก เมื่อมีหลายญัตติแล้ว ก็เราลงมติไป  
เป็นคู่ ๆ เพื่อจะรู้ ได้อันไหนแน่ เมื่อถอนข้าพเจ้าไม่ได้ อ่าน เข้าใจว่ามี  
หลายราย ถ้าหากว่าท่านผู้เสนอแปรญัตติไม่มีความจริงใจ ไม่  
อภิปรายก็เห็นว่าญัตติเดิมมันใช้ได้ บัดนี้เราอนุญาตให้อภิปรายลง  
มติไปคู่หนึ่ง

นายสร้อย ฤดาปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง กล่าวว่า  
ปัญหาหม้อยู่ ๒ ส่วน คือ ๑ ผู้แปรญัตติ & ท่านได้ ไปตกลงกับกรรมมา

ธการ เพื่อทำคุณความดีสมบูรณ์ไปใหม่ อีกทางหนึ่งเราจะต้องพิจารณา  
ค่าแปรรูปคดีของสมาชิกทุกคน & ยุติคดีด้วยกัน เราก็จะเอาคดี  
ไหนเป็นคดีที่คดีที่สุด ขอให้ท่านผู้แปรรูปคดีไปพบกรรมการด้วยกัน  
ทำประเดี๋ยวเดียวเท่านั้น เรื่องนี้เป็นปัญหาสำคัญในประเด็นด้วย

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ท่านกรรมการจะเห็น  
สมควรให้ท่านผู้แปรรูปคดีนี้ทำความตกลงเพื่อลงมติครั้งเดียวกัน มี  
ฉะหนักทำเป็นคู่ ๆ

นายมงคล รัตนวิจิตร กรรมการ กล่าวว่า สมควรอย่างยิ่ง  
และข้าพเจ้าได้ตกลงกับท่านผู้แปรรูปคดีแล้ว คือนายฮั่ว

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า เพราะฉะนั้นท่านผู้แปรรูป  
คดีทั้ง ๕ ไปตกลงกัน พักประชุม

พักประชุมเวลา ๒๒.๕๕ นาฬิกา

เริ่มประชุมใหม่เวลา ๒๒.๕๐ นาฬิกา

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า บัดนี้จะได้พิจารณาต่อไป  
ผู้ที่เสนอแปรรูปคดีได้ทำความตกลงกับกรรมการแล้ว ดังที่จะอ่าน  
ให้ท่านฟัง

เลขาธิการสภาฯ อ่านว่า “ มาตรา ๑๕๕. ถ้าคู่หมั้นฝ่ายหนึ่ง  
ตายก่อนสมรส ฝ่ายหนึ่งจะเรียกร้องค่าทดแทนไม่ได้ ส่วนของหมั้น

นั่น ถ้าหญิงตายให้ฝ่ายหญิงคนฝ่ายชาย แต่ถ้ายายตาย ไม่ต้องคืน  
ของหมั้น เว้นแต่มีสัญญาไว้เป็นอย่างอื่น”

นายแซ่ ฉันทกษณ ผู้แทนราษฎรจังหวัดสิงห์บุรี กล่าวว่  
ข้าพเจ้าขอเดสดังกล่าวมา เพื่อเรียนให้ทราบ ที่ข้าพเจ้าจะเรียนทง  
ขอประธานฯ ได้กรุณาให้หมัดเดียวก่อน คือเรื่องเบ็ดเตล็ด คอกกอนท  
ท่านประธานฯ จะได้อั่งพัก มาคราวนี้ก็ได้ผ่านไปแแล้ว ตัวข้าพเจ้าเอง  
ก็ได้คัดค้านว่าได้ผ่านไปแแล้ว และผลที่สุดท่านประธานฯ ก็ได้สั่งให้  
ผ่านไป ภายหลังจากผู้หนึ่งทวงถามไม่เข้าใจ และในขณะนั้นเองยัง  
มีท่านกรรมาธิการ อึ้งอินฮ่าน ขอแปรญัตติของผู้แทนจังหวัดกำแพง-  
เพชร พออำนาจก็มีกรรมาธิการสนับสนุนว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้โดย  
มีมติแปรญัตติ ตั้งแต่นั้นต่อมาข้าพเจ้าได้ยกมือหลายครั้งเต็มที ตลอดจน  
ให้ฝ่ายทงนั้นแปรญัตติได้ นิตยอนหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง ท่าน  
ประธานฯ ก็ไม่ได้หารือที่ประชุมว่าจะยอมมาอีกหรือไม่ ครั้นต่อมา  
มีสมาชิกเด้นขอว่าควรให้ตกลงกับกรรมาธิการอีก ท่านประธานฯ ก็ไม่ได้  
สั่งหารือที่ประชุมว่าจะเป็นไปได้อหรือไม่ ตั้งแต่เริ่มอภิปรายจนกระทั่ง  
ออกด้านนี้ ข้าพเจ้าได้ยกมือเด้มอ ๆ มา แต่ท่านประธานฯ ก็มีได้ให้  
โอกาส ด้วยเหตุนี้เองเพื่อจะรักษาระเบียบอันตั้งงว่าอำนาจการตง  
มติจะเป็นอย่างไร หรือการที่ประธานฯ สั่งให้ทำได้อเช่นนั้นโดยไม่  
ต้องขอมติเช่นนั้นหรือ ด้วยเหตุนี้เองข้าพเจ้ามีความตงดี้อย่าง  
ยิ่ง แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยความเคารพ แต่คิดอีกที่การที่ททททง

เช่นนกหาประโยชน์ไม่ได้ ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้แทนไม่ใช่พูดมากใน  
สภาฯ เลย ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่พูดน้อยที่สุด ข้าพเจ้าได้นั่งฟังมานานแล้ว  
และไม่มีเรื่องใดที่จะเป็นแบบอย่างดังเรื่องนี้ได้ ด้วยเหตุนี้จึงได้เรียน  
ประธานฯ ให้ทราบว่ามีระเบียบที่เปลี่ยนแปลงใหม่และแก่ ไรมันจะถูก  
ของคามท ขอบงคับไซหรือไม และประธานฯ ดังให้ยื่นไปยื่นมา  
เช่นนี้จะชอบเพียงไร

ถ้าการแทนประธานสภาฯ กล่าวคือ ที่ท่านยื่นขึ้นหรือถวายมือ  
ถวายครุฑนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็น ข้าพเจ้าอยากให้ทุกคนทูลหน้า แต่ที่  
ท่านบอกว่ายื่นไปยื่นมานั้นมีเหตุผลดังนี้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเมื่อผู้แปร  
ญัตติคนคนเดียวรายเดียว เพราะว่าถวายหน้าก็ ถ้าท่านถือเดี่ยวว่า  
มนุษย์เราพูดไม่ได้ ข้าพเจ้ายังไม่เห็นพ้องด้วย เพราะข้าพเจ้ายังไม่  
เป็นมนุษย์ เมื่อข้าพเจ้าเชื่อว่าผู้แปรญัตติคนเดียวจึงได้ให้ลงมติว่า  
ญัตติใหม่นั้นก็ร่างของกรรมาธิการใครดีกว่ากัน ที่ประชุมก็ลงมติว่า  
ญัตติใหม่นั้นดีกว่า โดยมีคะแนน ๒๗ ต่อมาปรากฏว่ามีญัตติอื่นซึ่ง  
ได้มีผู้เดินออกของตามขอบงคับ และที่มาในบทกนแล้ว ก็เป็นหน้าที่  
ของข้าพเจ้าที่จะให้แจ้งของญัตติเหล่านั้นได้มีโอกาสมงพูดในที่นี้ มา  
แล้วถึง ญัตติของเขา การที่ลงมติไปนั้นเป็นอันว่าใช้ได้ คือว่า  
ญัตติของนายฮิวสเน่ร่างของกรรมาธิการ แต่ยังไม่ได้อัญญัตติของ  
คนอื่น เมื่อเป็นเช่นนี้ข้าพเจ้าจะปล่อยให้ผ่านพ้นไปไม่ได้ จึงจะต้อง  
นำมาปรึกษาเหมือนกัน แต่แทนที่จะให้ลงมติไปเป็นคู้ๆ เพราะ

เดียวเวลามาก มีสมาธิ ๓ นายได้เสนอขอว่าเพื่อจะคิดเวลาให้สั้น  
 เข้า ซึ่งเราได้เคยปฏิบัติมาแล้ว วิธีใหม่ปฏิบัติก็ไม่ได้มีโอกาส  
 นั้นไปทำความตกลงกับกรรมการ ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าเป็นอย่างที่  
 เคยปฏิบัติมาแล้ว จึงได้อนุญาต บัดนี้ก็ได้ปรองดองกันแล้ว ญัตติ  
 ใหม่นี้ก็ได้อ่านให้ท่านฟัง วิธีปฏิบัติไม่มีคัดข้อบังคับก็ถือว่า จะ  
 ให้ลงมือว่าญัตติใหม่ ก็ว่าร่างใหม่ซึ่งผู้เสนอได้ตกลงกัน ท่านจะ  
 เห็นชอบด้วยหรือไม่ ถ้าหากว่ามีเห็นชอบมากกว่า ๒๑ นาย ก็หมาย  
 ความว่าญัตติใหม่นี้ ถ้าแปรญัตติใหม่ให้ใช้ได้ ถ้ามีเห็นชอบด้วย  
 น้อยกว่า ๒๑ นาย ก็เป็นอันว่าญัตติของนายฮั่วชานใช้ได้ เพราะ  
 ฉะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่ากรรมาธิการทำอย่างนี้ไม่มีคัดระเบียบเลย จะเป็นบ้าง  
 ก็มีความผิดพลาดบ้างเล็กน้อย ถ้าท่านเห็นว่าข้าพเจ้าไม่ควรจะได้  
 แก่การเป็นประธาน ขานี้ ข้าพเจ้าก็จะไปจากท่าน

นายแฉะ อัจฉริยะกุล ผู้แทนราษฎรจังหวัดสิงห์บุรี กล่าวว่  
 ที่ข้าพเจ้าได้เรียนมาครั้งนั้นเพราะเหตุที่มีความตั้งใจ และถือโดยมา  
 นาน จนบัดนี้ คงแต่ข้าพเจ้าเข้ามาในสภาฯ ท่านประธานฯ ก็คงจะ  
 ไม่เคยพบข้าพเจ้าพูดเช่นนั้น ข้าพเจ้าได้เรียนโดยความตั้งใจ และข้าพ  
 เจ้าไม่เคยได้ถ้อย แต่อย่างไรก็ตามที่ข้าพเจ้าได้เรียนมานั้นด้วยสุจริต  
 ใจและด้วยความเห็นอย่างซื่อ จะเป็นอย่างไรก็ตาม ผู้แปรญัตติใน  
 ขณะนั้นไม่ยึดก็ตาม หรือยึดก็ตาม แต่เนื่องด้วยผู้นั้นไม่พูดแต่ก็ได้  
 ผ่านแล้วเช่นนั้น ผู้แปรญัตติจะมาย้อนหลังจะได้หรืออย่างนั้น และอีก

ประการหนึ่ง ไม่ใช่เป็นความประสงค์ของผู้แปรญัตติมาร้องขอต่อ  
 ประธานสภาฯ เลย เป็นความจริง แต่หากผู้อื่น คือท่านผู้แทน  
 ขอบตฯ ซึ่งเป็นกรรมาธิการมาท้วงจนเช่นนี้แหละ ก็เคยพูดกันมากจน  
 มา เป็นเหตุทำให้เปลี่ยนสภาฯ หรือเปลี่ยนรูปไปจากเดิม ดังที่ท่าน  
 ประธานฯ ได้ลงไปแล้ว ข้าพเจ้ามีความเคารพอย่างสูงสุด ที่ข้าพเจ้า  
 เรียนด้วยความสุจริตใจทุกประการ และท่านประธานฯ คงจำได้ว่า  
 ข้าพเจ้าไม่เคยในเรื่องอื่น ที่ข้าพเจ้าได้ท้วงเรื่องนี้เพื่อจะรักษาระเบียบ  
 ไว้เท่านั้นเอง ข้าพเจ้าจึงมีความสงสัย คือเมื่อท่านประธานฯ เห็นว่า  
 ทำไปย่อมมีผลลงผลตก หรือจะไม่ผลตกผลตั้งก็ตาม และท่านประ-  
 ธานฯ มีอำนาจแล้ว ข้าพเจ้านึกไม่คิดค้าน

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวคือ เรื่องนั้น ข้าพเจ้าเองก็  
 ไม่อยากจะพูด ผู้ที่แปรญัตติแล้วทำไมไม่คิดค้าน มันเป็นอย่างที่  
 ข้าพเจ้าได้ปลัดขียนไป คือได้ร้องขอให้ท่านที่แปรญัตติแล้วว่ามีผู้  
 รับรองนั้นขอให้ยืนยัน ไม่ใช่ยกมือ และในขณะที่นั้นผู้ ที่เสนอแปร  
 ญัตติอาจจะยกมือพวกใด ซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าความเสียว่ายกมือเป็นผู้รับรอง  
 นั้นแหละเป็นการเข้าใจผิดก็ได้ ในเรื่องนี้ แต่ขอขอบคุณข้าพเจ้าอธิบาย  
 ให้ท่านฟัง ถ้าท่านยังสงสัยอีกคนใด ขอให้แจ้งให้ข้าพเจ้าทราบ  
 เพื่อจะส่งจนเวลาของสภาฯ น

นายมนูญ บริดังขี ผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าว  
 ที่เรามาทำงานกันนี้เพื่อหวังให้ประเทศเราเจริญรุ่งเรืองนั่นเอง ก็

เมื่อเกิดผิดพลาดก็ควรขอโทษกัน และดำเนินการประชุมต่อไป ให้  
ท่านผู้ร่างร่างมาใหม่

ขุนพิเคราะห์คดี ค. เทียม ศรีพิริฐ รมวของ

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม  
กล่าวว่า ตามทางปฏิบัติมาที่ข้าพเจ้าเคยสังเกต ปรากฏว่ามีหลาย  
ญัตติแล้ว ท่านประธานฯเคยแยกค่าแปรญัตติลงมติเป็นข้อๆ ไปก็มี  
และบางที่เมื่อปรากฏว่าเป็นปัญหาที่ยากเคยให้ผู้แปรญัตติ ไปตกลง  
กับกรรมาธิการก็มี แต่เรื่องนมมุกคตค้านอยู่นั่นหนึ่ง และมีผู้ตั้งข้อ  
การปฏิบัติเช่นนั้นจะไม่ถูกต้องระเบียบและข้อบังคับ และท่านที่ทักท้วง  
ก็หวังที่จะให้เป็นระเบียบตามควร เพราะฉะนั้นเราควรที่จะเอามาตรา  
๘๑ ของข้อบังคับว่าดีก็ ว่าทำไปเช่นนั้นถูกชอบแล้วหรือไม่ ถ้าชอบ  
แล้วทำต่อไป แต่ถ้าหากว่าเราทำประมอดผิดพลาดไปก็หน้าเดียวใจ

นายแฉะ จันต์เกษณี ผู้แทนราษฎรจังหวัดสิงห์บุรี กล่าวว่า  
ขอตกลงในการประชุมของเราใช้เวลาเพียง ๕ ชั่วโมง ข้าพเจ้าเห็นว่า  
เวลานี้ก็ดึกแล้ว เคยไป ๕ นาทีแล้ว ก็สมควรจะพักที่ พรุ่งนี้จะ  
ประชุมต่อไปตามระเบียบ

ท่านการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าใคร่จะขอให้  
ประชุมลงมติว่าที่ข้าพเจ้าเสนอมา ท่านจะเห็นชอบด้วยหรือไม่ กล่าว  
คือ ผู้เสนอแปรญัตติ ๓ นาย และรวมทั้งนายฮ่อด้วย ได้ ไปทักความ  
ตกลงกันกับกรรมาธิการประกอบร่างมาใหม่ขึ้นมาเสนอต่อที่ประชุม

จะเป็นการคุ้มครองหรือไม่ ในการที่เสนอเช่นนี้เพื่อจะให้แทนที่เรา  
เกยงกันเมือก

นายทองม้วน อติถาวร ผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม  
กล่าวว่า ญัตติใหม่เป็นญัตติของใคร อยากจะขอทราบ

ทำการแทนประชาชนสภาฯ กล่าวว่า ไม่ใช่ญัตติใหม่ ขอให้  
ศึกษาว่าวิธีการทำเช่นนี้ตามข้อ ๘๑

นายทองอยู่ พุ่มพุ่ม ผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี กล่าวว่า  
ในปัญหาเรื่องนี้ ถ้าหากว่าเราทำผิดไปแล้ว เราจะเป็นแบบอย่างต่อไป  
ไปในรายงานการประชุมเป็นข้อสำคัญ เพราะฉะนั้นจำเป็นจะต้อง  
ระวังอย่างยิ่ง ที่สมาชิกขอเดอนไปนั้นบางที่เราคจะมีเวลาครึกครื้นของ  
เพื่อให้ถูกแบบแผนยิ่งกว่านี้ก็ได้

ร.ต. ดอน วงษ์โต ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท กล่าวว่า  
ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าอยากจะให้ลงมติเสียก่อนว่าเรื่องที่ประชาชนฯ ทำไป  
นั้นถูกหรือไม่แน่ ถ้าถูกก็ให้ผ่านมติไปได้ ถ้าผิดก็แปลว่าต้องเอา  
ตามมติของที่ประชุมตามเดิม

ขุนเสนาบดีดี รับรอง

ทำการแทนประชาชนสภาฯ กล่าวว่า ถ้าอย่างนั้นข้าพเจ้าจะ  
สรุปความเสียใหม่ คือให้ลงมติสำหรับญัตติของนายฮั่วกับญัตติของ  
กรรมาธิการ เมื่อได้ลงมติไปแล้วเป็นอันว่ามี ๒๑ นาย เห็นว่าญัตติ  
ของนายฮั่วคือคำของกรรมาธิการ ข้าพเจ้าได้เสนอให้ลงมติสำหรับ

ญัตติอันชักแปรญัตติอันชัก ตามที่เคยทำกันมาเป็นคู่ ๆ แต่เมื่อท่าน  
ตั้งมาชักเสนอว่าให้ท่านที่ยังไม่ได้ แปรญัตตินั้น ไปตกลงกันเดียวกับ  
กรรมการเพื่อประกอบร่างใหม่ขึ้นมา และนำมาเสนอเพื่อลงมติ  
เป็นวิธีการที่ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติ และข้าพเจ้าเชื่อว่ามีผล ถ้าท่านมี  
ความประสงค์จะให้ลงมติเช่นนั้นว่าผิดหรือไม่ผิด ข้าพเจ้ายินดี แต่ขอ  
ให้ทำความเข้าใจเสียว่าเป็นเช่นนั้น

นายกิมทะ นันทพานิช ผู้แทนราษฎรจังหวัดตราด กล่าว  
ว่า ถ้าจะว่าคำตั้งของท่านประธานฯ ถูกหรือผิดแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่า  
ผิดแน่ ๆ ที่เดียว เพราะเหตุว่าท่านประธานฯ ตั้งว่าให้ผู้เสนอแปรญัตติ  
ทั้ง ๕ คนไปตกลงกับกรรมการ นายได้ว่าผู้แปรญัตติคนนี้ได้ขอถอน  
ญัตติออกไปแล้ว เพราะฉะนั้นก็เหมือนอันว่านายได้ฯ ไม่มีสิทธิที่จะแก้  
ไขข้อความอย่างใด ๆ ตามที่แปรญัตติไว้ก็ได้ เพราะฉะนั้นท่าน  
ประธานฯ ตั้งให้นายได้ฯ ไปทำความเข้าใจตกลงเป็นคำตั้งที่ไม่ชอบที่เดียว

นายไต้ ปาณิกบุตร กรรมการ กล่าว ว่า ในข้อ ๘๑ ของ  
ข้อบังคับมีว่า เมื่อมีปัญหาใด ๆ เกี่ยวกับการประชุมและการปรึกษา  
ซึ่งมีใ้กกำหนดไว้ ในข้อนี้ ให้ ถ้อยคำของที่ประชุมเป็นคำตัดสินเด็ด  
ขาด ข้าพเจ้าขอให้คงอย่างนี้ แต่อย่าตั้งว่าประธานฯ ทำผิดหรือไม่ผิด  
เพราะฉะนั้นเรื่องที่เป็นปัญหาใด ๆ เกี่ยว เช่นนั้น ควรจะแยกตั้งแต่ตัวกัน  
ใหม่หรือไม่ ขอให้ตั้งญัตติเช่นนั้น จะควรเลิกตั้งแต่ตัวมาตั้งกันใหม่  
หรือไม่ เพราะข้อ ๘๑ ให้ ไ้กกำหนด ทำเช่นนั้นไม่ใช่ให้ว่าประธานฯ ผิด

หรือไม่ผิด เราเคยระวังจะไม่ให้ผิดเช่นว่านจำประธานฯ ผิดหรือไม่  
ผิด ขอให้เขียนไปอย่างนั้นตามข้อบังคับ

พระยานิศาสด์ ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม  
กล่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับสมาชิกผู้เสนอนั้นว่า วิธีที่บัญญัติมาแล้ว  
นี้เป็นการใช้ได้หรือไม่ เราจะได้องมติในแปรญัตติใหม่นี้หรือไม่  
หรือจะเอาตามนายฮั่วฯ นั้น เพราะฉะนั้นขอให้ลงมติ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ข้าพเจ้าจะให้ลงมติว่าวิธี  
ที่ให้กรรมาธิการไปรวมกันกับผู้แปรญัตติตกลงกันนั้นใช้ได้หรือไม่  
ท่านผู้ใดเห็นว่าใช้ไม่ได้ โปรดยกมือขึ้น.....

นายไต้ ปาณิกบุตร กรรมาธิการ กล่าวว่า ขอประธานโทษ  
ที่จะต้องว่าผิดเพื่อรักษาแนวได้ คือว่าในข้อ ๘๑ ขอให้ท่านประธานฯ  
ว่าอย่างนี้ ปัญหาที่เราโต้เถียงกันนั้นเป็นปัญหาที่โต้เถียงกันแล้วนั้นเป็น  
อันยากแล้วว่ากันใหม่ หรือจะถือว่าที่เก่ากันแล้วนั้นจะใช้ได้แล้ว

หลวงโกวิทอภัยวงศ์ กล่าวว่า รู้สึกว่าเส้นประสาทมันไปหมด  
แล้ว ขอให้ท่านประธานฯ กราบตะ เกิดขาดอีกที เอาอย่างไร เกิด  
ขาดที่เดียวก็เสร็จเลย

นายไต้ ปาณิกบุตร กรรมาธิการ นินนะซี เพื่อจะแก้การหัว  
เถียงจึงเอา ๘๑ ขนมา ๘๑ นั้นเป็นขารักษาโรคหัวเถียง

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า แท้จริงข้าพเจ้าเองควร

จะให้หิวเสียมากกว่าใครหมด แต่ขอให้ถือเสียอย่างหนักแล้วกัน  
คือมันเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการประชุม เมื่อกรรมการไปตกลงกับ  
ผู้แปรญัตติ มันก็เป็นปัญหาโต้เถียงเกี่ยวกับการประชุม ที่ผู้แปรญัตติ  
ไปตกลงกับกรรมการถูกหรือผิด ใครเห็นว่ามีผิด ไปรคยกับคนอื่น  
ไม่มีผู้ โดยกมอ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวคือ ใครเห็นว่ามีผิดไปรคย  
มอชน

มอชกมอ

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวคือ เมื่อไม่ผิดแล้ว ข้าพเจ้า  
จะได้เสนอคำแปรญัตติใหม่ ซึ่งผู้แปรญัตติกับคณะ กรรมการ ได้  
ตกลงกันแล้ว ดังที่เลขาธิการฯ จะได้อ่านให้ท่านฟัง ถ้าท่านมีความ  
ประสงค์จะให้อ่านใหม่ก็อ่านได้

พระสุธรรมวิจิตรฯ กล่าวคือ ข้อแปรญัตติที่ผู้แปรได้ ไปตกลง  
กับกรรมการ เมื่อทนายเขาเข้าใจว่าผู้แปรทั้งหมดพร้อมทั้งท่านผู้  
แทนก้าแพงฯ ด้วย คงจะตกลงตามความอนัน เพราะฉะนั้นเมื่อท่าน  
ผู้แทนก้าแพงฯ ตกลงตามข้อแปรญัตติอันนั้นแล้ว คงจะลงมติว่าข้อ  
ความอนันที่ประชุมจะรับรองหรือไม่ เพราะฉะนั้นขอเสนอว่าให้ลง  
มติตามข้ออันนั้น ผู้ใดเห็นด้วย โปรดรับรอง

พระพิณจนากร รับรอง

นายไต้ ปาณิกบุตร กรรมการ กล่าวคือ ถ้าเมื่อจะลง

มติอย่างที่ท่านตั้งมาชกกว่าแล้วไม่เห็นจะเป็นอย่างไร มันก็ต้องถกกับ  
เพราะตกลงกับนายชิว ๆ แต่ญัตติใหม่ตกลงกับนายชิว ๆ ด้วย มันจะ  
ต้องเป็นอย่างตกลงกับผู้แทนกำแพงฯ หรืออย่างเรื่องเดิมของรัฐ-  
บาล ของเดิมของกรรมาธิการใช้ไม่ได้แล้ว มันจะต้องเป็น ๒ อัน  
อย่างร่างเดิมรัฐบาลหรือของผู้แปรญัตติตั้งมาอย่างนั้น

ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่า ถ้าแม้ว่าเจ้าของญัตติเดิม  
นายชิว ได้ทำความตกลงแล้วก็ได้ แต่ผู้ตกลงให้นายชิวนั้นไม่เห็นด้วย  
ก็ได้ อาจเห็นตามมติเดิมก็ได้ ปัญหาที่มีอยู่ว่า คำแปรญัตติใหม่ที่  
ร่างขึ้นมาจะมีผู้สนับสนุนเห็นด้วยมากกว่าคำแปรญัตติของนายชิว  
หรือไม่ ถ้าหากว่าเห็นมากกว่า ก็เป็นอันว่าคำแปรญัตติของนายชิว  
ตกไปในตัว ถ้าไม่เห็นด้วยก็เห็นอันว่าคำแปรญัตติของนายชิว คง  
ใช้ได้

นายเนย สุจิตมา ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า  
เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้แล้ว ข้าพเจ้าใคร่จะขอเสนอขอรับรองว่า  
มาตรา ๑๕๕๑ แห่งกฤษฎีกาและระเบียบวิธีปฏิบัติซึ่งมีมาตั้งแต่วันที่  
๑๕ ธันวาคม ๒๔๗๕ นี้ เพียงเท่านี้

นายไต้ ปาณิกบุตร กรรมาธิการ กล่าวว่า ถ้าไม่รับรอง  
แล้วไม่มีอะไร มีแต่ของรัฐบาลยื่นอยู่เดิม เมื่อทั้งร่างของกรรมา-  
ธิการแล้วมันต้องไปอย่างหนึ่งอย่างใด เพราะเรื่องของนายชิว ๆ เด็ด  
ขาดตกไปแล้ว ระเบียบไปแล้ว จะเอาใจคิดใหม่มาตั้งเป็นผล  
ไม่ได้

คำถามแทนประชาชนสภาฯ กล่าวว่่า เมื่อท่านถือว่่าไม่ได้ รัฐ-  
บาลไม่ได้ตั้งผู้แทนไปรวมด้วยในการร่างประญัตตินี้ใหม่ ข้าพเจ้าก็  
จะต้องให้ โฉมอีกว่่า ใครเห็นด้วยกับร่างของรัฐบาล ใครเห็นด้วย  
กับร่างใหม่ที่ตกลงกัน ส่วนใหญ่ญัตตินี้มีเสียงมากที่สุด เป็นอันว่่า  
ญัตตินั้นใช้ได้

ร.ท. กองดำ กงชัยโสภา ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี  
กล่าวว่่า รัฐบาลเป็นส่วนน้อยของสภาฯ สภาฯ เป็นส่วนใหญ่ จะ  
มาเอารัฐบาลขึ้นเป็นเกณฑ์อย่างไรได้

นายไต้ ปาณิกบุตร กรรมการสภาฯ กล่าวว่่า คือว่่ารัฐบาล  
เป็นเจ้าของญัตติของเขาแล้ว ถ้าเรากล่าวอย่างนั้นผู้แทนก็เป็นเจ้าของ  
อันหนึ่ง ๆ

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดฉะเชิงเทรา กล่าวว่่า  
ตามกฏจะลงมติในเวลานี้ ข้าพเจ้าไม่เห็นพ้องด้วย เพราะเรายังไม่ได้  
อภิปรายในญัตตินั้นเสียก่อน ข้าพเจ้าขอเสนอญัตติว่่าให้ผ่านระเบียบ  
วาระไปก่อน คือขบว่่าเพื่อลงมติในญัตตินี้

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม  
กล่าวว่่า ถ้าอย่างนั้นก็เสียเลย นอกจากจะให้คณะกรรมาธิการไป  
พิจารณาแล้วพิจารณาคราวอื่นต่อไป ถ้าจะให้ผ่านไปก็ใช้ไม่ได้  
ในที่สุดที่เราเห็น้อยมามากก็เสียหมด

หลวงวรนิติปรีชา ผู้แทนราษฎร จังหวัดฉะเชิงเทรา กล่าวว่่า  
ข้าพเจ้าขอเสนอญัตติว่่าให้เลื่อนการพิจารณาไปวันอื่น

ขุนพิเคราะห์คดี นายแฉะ จันตักณั รั้งรอง

นายด้ร่อย ฌด้าปาง ผู้แทนราษฎรจังหวัดด้าปาง กล่าวว่  
ค้ความจรงข้าพเจ้าเห็นด้วยว่เป็นการเดี่ยเวลาเหลือเกิน การประชุม  
คราวน แต่ว่เป็นการจ้าเป็นทจจะตองรักษาระเบียบ ขอให้เดือนเป็น  
พร้งน ปรีกษานายกฯ ท่าน หรือรัฐบาดหลายๆ คนซึ่งมีความรู้ความ  
เห็นค้ๆ ขอยกใจเป็นพร้งน ข้าพเจ้าขอเด้นขอให้บ้ค้ประชุม

ท้ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ ท่านผู้ใดเห็น ว่ควรจจะ  
เดือนไปพิจารณาคราวหน้า พร้งน ไปรตยกม้อชน

มีด้มาชกยกม้อ ๒๘ นาย

ท้ทำการแทนประธานสภาฯ กล่าวว่ ท่านผู้ใด เห็น ว่ควรจจะ  
พิจารณากันให้เดรี่จ้ในวันน้ ไปรตยกม้อชน

มีด้มาชกยกม้อ ๒๘ นาย เป็นอนว่ที่ประชุมตกลงให้เดือนไป  
พิจารณาพร้งน

บ้ค้ประชุมเวลา ๒๓.๒๐ นาฬิกา

เดมียต หงสประภาส  
เลียง ไชยกาล  
หลวงนรินทร์ฯ  
พระไพศาล

นายปพาพ บุญ-หลง  
ประเสริฐ บ้ทมะสุคนธ์  
วิจัน สัจจะเวทะ  
บุญช่วย สุกนชมิต

๑๕๗๔

เจ้า ศรียาภัย  
ภักมเส็ง  
จิง จริงจิตร

ตรวจแล้ว ๑๖/๕/๖๘

พ.อ. ประจวบจันทน์  
รองประธานคนที่ ๒ (องนามแทน)

ประสิทธิ์ ศรีสุชาติ  
ภิน จุฑารพ  
เลียงฮ่อ ศรีสุชาติ  
นายศรี อินทร

ผู้ตรวจงานการประชุม

คหกรรมบดี  
เดชาธิการสภาผู้แทนราษฎร

พิมพ์ที่กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร